

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н.КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра статистики, обліку та аудиту


КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І ПОДАТКОВОГО
КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ
ВАРТІСТЬ»**

Виконала:

студент 2 курсу

спеціальності

071 «Облік і оподаткування»  Валентин КЛЮЧАН

Керівник: к.е.н., доцент  Тетяна ПОНОМАРЬОВА

Роботу допущено до захисту перед АК рішенням кафедри статистики, обліку та аудиту від «9» листопаду 2023 р., протокол №4

Завідувач кафедри

статистики, обліку та аудиту,

д.е.н., професор

 Оксана НЕСТЕРЕНКО

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	7
1.1. Поняття, історія та характеристика основних елементів податку на додану вартість.....	7
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість.....	16
1.3. Аналіз справляння податку на додану вартість в Україні за 2018-2022 роки.....	20
1.4. Економічна характеристика державного підприємства «БЛАГОДАТНЕ».....	26
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	40
2.1. Організація документального забезпечення розрахунків підприємства з податку на додану вартість.....	40
2.2. Методика обліку розрахунків підприємства з податку на додану вартість.....	54
2.3. Автоматизація обліку розрахунків підприємства з податку на додану вартість.....	65
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	76
3.1. Організація і методика аналізу розрахунків підприємства з податку на додану вартість.....	76
3.2. Організація і методика податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість.....	82
3.3. Удосконалення аналізу та обліку розрахунків з податку на додану вартість на підприємстві.....	89

ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дана тема є дуже актуальною, оскільки в сучасних умовах підприємства стикаються зі зростаючим податковим тиском, складністю податку на додану вартість (ПДВ) та потребою ефективного управління фінансами. Глобалізація, цифрова трансформація, технологічний прогрес та вимоги до публічної звітності роблять облік, аналіз і податковий контроль розрахунків ПДВ необхідними компонентами успішного фінансового управління підприємством. Така дослідницька робота допоможе виявити оптимальні стратегії в управлінні цими фінансовими аспектами, сприяючи стійкому розвитку підприємства.

Дослідження обліку, аналізу та податкового контролю розрахунків за податком на додану вартість знайшло висвітлення у працях таких авторів, як Сльозко Т.М., Мороз Е. Г., Кузь В. І., Замули І. В., Фоміни Т. В., Шевченко І. О. та інших. Питання з обраної теми не перестають бути актуальними та залишаються недостатньо вивченими через складність, зміни та суперечливість висвітлення питань з ПДВ у Податковому кодексі України.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні та оптимізації організації обліку, аналізу та податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість з метою підвищення ефективності та відповідності законодавчим вимогам.

Завдання дослідження. Щоб досягти визначеної мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити поняття та характеристику основних елементів податку на додану вартість;
- вивчити нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість;
- здійснити аналіз справляння податку на додану вартість в Україні за 2018-2022 роки;

- проаналізувати економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- дослідити організацію документального забезпечення розрахунків підприємства з податку на додану вартість;
- описати методику обліку розрахунків підприємства з ПДВ та його автоматизацію;
- визначити організацію і методику аналізу та податкового контролю розрахунків підприємства з ПДВ;
- запропонувати шляхи удосконалення аналізу та обліку розрахунків з податку на додану вартість на підприємстві.

Об'єкт дослідження. У цьому дослідженні акцентується увага на процесах обліку, аналізу та податкового контролю розрахунків з ПДВ, взятих за основу при вивченні діяльності державного підприємства «БЛАГОДАТНЕ».

Предмет дослідження. Предметом розгляду стають методично-організаційні аспекти, що визначають ефективність ведення обліку, проведення аналізу та виконання податкового контролю в контексті податку на додану вартість. Аналізуючи методичні-організаційні аспекти, робота проливає світло на ті практики та стратегії, які можуть бути взяті за зразок або вдосконалені в інших підприємствах. Такий підхід не лише дозволяє глибше зрозуміти проблему, а й надає конкретний практичний контекст для аналізу.

Методи дослідження. Історичний аналіз та методи дедукції, індукції, аналізу та синтезу були використані для визначення сутності й історії податку на додану вартість. Статистичні та графічні методи дослідження використовувались при вивченні динаміки доходів державного бюджету, бюджетного відшкодування з ПДВ та динаміки показників балансу на досліджуваному підприємстві. Інформаційною базою роботи є фінансова звітність досліджуваного підприємства, праці зарубіжних й вітчизняних вчених щодо обліку, аналізу та податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість, статистична інформація з офіційних джерел та нормативно-правові й законодавчі акти.

Практична значущість. Практична значущість кваліфікаційної роботи за отриманими результатами показує методичні підходи та рекомендації щодо удосконалення на досліджуваному підприємстві аналізу та обліку розрахунків з податку на додану вартість.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує шістдесят дві позиції, та чотири додатки. Обсяг основного тексту роботи складає 94 сторінки.

Публікації. За результатами дослідження було опубліковано одну статтю на тему «Аналіз справляння податку на додану вартість в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» [31].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

1.1. Поняття, історія та характеристика основних елементів податку на додану вартість

Податок на додану вартість є одним з основних податків, які збираються в Україні та в більшості країн світу. Він є складовою частиною податкової системи і має на меті оподатковувати споживчу вартість товарів і послуг на різних стадіях їх виробництва та обігу [52, с. 152].

Податок на додану вартість - це податок на споживчу вартість товарів і послуг. Він розраховується на різницю між сумою ПДВ, яка сплачена при закупівлі товарів і послуг, і сумою ПДВ, яка стягується з кінцевого споживача [26, с. 136].

ПДВ є непрямим податком, який входить в ціну товару або послуги та оплачується покупцем, але перерахування до бюджету здійснює продавець, ці кошти можуть бути використані на фінансування різних галузей та програм держави [14, с. 90].

У сучасному економічному середовищі непрямі податки несуть на собі два важливих завдання. По-перше, вони відіграють ключову роль у формуванні доходів державного бюджету. Проте, важливо пам'ятати, що ці податки також мають потенціал для активного впливу на економічні процеси.

Наприклад, податок на додану вартість, який діє в Україні, відзначається своєю високою ефективністю в фіскальному плані завдяки широкій базі оподаткування та великій кількості платників і операцій, які підлягають оподаткуванню. Але, окрім цього фіскального аспекту, ПДВ має потенціал для регулювання економіки.

Для підвищення активності підприємств та стимулювання виробництва можна розглядати можливість зменшення основної ставки податку та введення пільгових умов для підприємств (ставок податку). Це дозволить підприємствам мати додаткову мотивацію для розширення виробництва і збільшення обсягів продажу. Як результат, база оподаткування зросте, і доходи державного бюджету відповідно зростуть. Крім того, зменшення податкового навантаження може призвести до збільшення доходів населення і загального попиту, що в свою чергу сприятиме підтримці економічного зростання [25, С. 128-129].

ПДВ був вперше введений у Франції в 1954 році та пізніше розповсюдився в багатьох країнах світу. Україна впровадила ПДВ в 1992 році, коли було прийнято Закон України «Про податок на додану вартість». Історично це було важливим кроком у реформуванні податкової системи країни.

За десятиліття з моменту введення ПДВ, Україна внесла різні зміни до законодавства щодо цього податку, включаючи зміни в ставках і правилах оподаткування для пристосування до змін в економіці та вимогам міжнародних організацій.

В Україні існує історія розвитку податку на додану вартість, яка почалася ще у 1992 році. Протягом цих років ставка ПДВ переживала багато змін. Зокрема, Законом України «Про податок на додану вартість» (1992 р.) встановлено ставку ПДВ на рівні 28%, але вже у 1992 році цей показник було знижено до 20%. Однак у зв'язку з великим бюджетним дефіцитом, з 18 травня 1993 року ставку ПДВ знову підвищили до 28%. Це призвело до масового ухилення від сплати податку і, в результаті, змусило владу знову знизити ставку до 20% [51, С. 26-27].

З 1 січня 2011 в Україні набрав чинності Податковий кодекс України, який регулює систему оподаткування в Україні. Його перевагами є:

- прозорість: кодекс визначає правила обчислення та сплати податків, що забезпечує прозорість та стабільність системи оподаткування;

- заохочення інвестицій: деякі ставки податків можуть бути сприятливими для інвесторів і підприємців, що може стимулювати економічний розвиток;

- забезпечення бюджету: кодекс забезпечує надходження до бюджету коштів для фінансування різних галузей держави, таких як охорона здоров'я, освіта та інфраструктура;

Недоліками ж Податкового кодексу є:

- зміни в законодавстві: податкове законодавство може часто змінюватися, що створює невизначеність для бізнесу і платників податків;

- проблеми з ефективністю: існують думки, що система оподаткування України є малоефективною та недостатньо прозорою.

За останні роки Україна зіткнулась з великими труднощами у зв'язку з пандемією Covid-19 та повномасштабним вторгненням РФ. Через це протягом періоду дії карантину в Україні, введення та постачання товарів на її територію (включаючи медичні препарати, медичні вироби та обладнання), які необхідні для виконання заходів, спрямованих на запобігання поширенню коронавірусної хвороби, звільнялись від обкладення податком на додану вартість. Список таких товарів формувався Кабінетом Міністрів України. У цей час держава приймала заходи, щоб сприяти боротьбі з пандемією та забезпечити необхідну медичну продукцію та засоби, не обтяжуючи їх податковим тягарем. Це був важливий крок у підтримці громадян та системи охорони здоров'я в умовах надзвичайної ситуації [45].

З 1 квітня 2022 року для українських компаній, що перейшли на спрощену систему оподаткування, діяла спеціальна ставка єдиного податку 2% (замість 18% податку на прибуток та 20% ПДВ). Оподатковуваний дохід розраховувався в касовому порядку з урахуванням спеціальних правил. Якщо юридична особа була платником ПДВ, на час застосування режиму єдиного податку її реєстрація як платника ПДВ зупинялась. У зв'язку з цим така юридична особа звільнялась від обов'язку нарахування та сплати ПДВ з операцій з постачання товарів і послуг, крім випадків імпорту товарів в Україну, та не мала права зараховувати вхідний ПДВ. Після

скасування Верховною Радою України єдиного податку 2% з 1 серпня 2023 року, була відновлена реєстрація платника ПДВ і юридичні особи повинні самостійно нараховувати умовні зобов'язання з ПДВ за товарами, послугами та необоротними активами, які були придбані з ПДВ до переходу на єдиний податок, але використовувалися або продавалися без ПДВ під час застосування спрощеного режиму оподаткування [35; 62, с. 1833].

В цей непростий час для нашого народу, держава намагається допомагати населенню, військовим та при цьому наповнювати бюджет. Для цього було запроваджено низку пільг. Так, ВРУ в перші тижні війни дозволила не сплачувати єдиний податок ФОПам першої та другої груп, скасувала ЄСВ всім ФОПам, наклала мораторій на податкові перевірки, скасувала розмитнення автомобілів та акцизи на пальне для всіх суб'єктів господарювання і фізичних осіб.

Через те, що бюджет має суттєве не доповнення, держава вирішила скасувати ці пільги. Однак, дещо скоригувавши. Так, згідно законопроекту №7418 розмитнення електромобілів та звичайних автомобілів для потреб Збройних сил України стало безкоштовним, а пільга для гібридних авто – вдвічі дешевша [37].

В свою чергу, пільги на паливо також були скасовані згідно законопроекту №7668-д, але зазнали змін. Так, податок на додану вартість залишився на рівні 7%, замість 20%. А для Міністерства оборони акциз на 1000 літрів становить 0 євро. Але з 1 липня 2023 року все ж таки повернулось ПДВ 20% та довоєнні акцизи на всі види палива [39].

Після початку масованих обстрілів енергетичної інфраструктури, населення зіткнулось з проблемою світла і люди почали зносити з полиць генератори. Щоб підтримати населення, держава звільнила від сплати ПДВ такі важливі прилади для опалювального сезону: обігрівачі, електрогенератори, газогенератори і т.д. Але, ми вважаємо, що держава чітко не прорахувала механізм ввезення з-за кордону цих речей за пільгою, та, як наслідок, в перший тиждень вистроїлась велика черга на кордоні.

Пізніше, було звільнено від оподаткування комплектуючі до енергообладнання, щоб підтримати українського виробника, який збирає це у своїй країні. А також під пільгу потрапив супутниковий інтернет Starlink, адже він дозволяє підтримувати зв'язок, навіть після обстрілів інфраструктури, коли звичайний мобільний зв'язок та інтернет зникають. Таким чином, історія податку на додану вартість в Україні свідчить про постійні зміни і адаптацію до фінансових викликів країни.

Податок на додану вартість класифікується за багатьма елементами, включаючи платників податку, ставки податку, об'єкти оподаткування тощо. Це все описується в Податковому кодексі України, а саме у розділі 5 – податок на додану вартість.

На рис. 1.1 розкриємо склад платників податку на додану вартість, який встановлений у ст. 180 ПКУ.

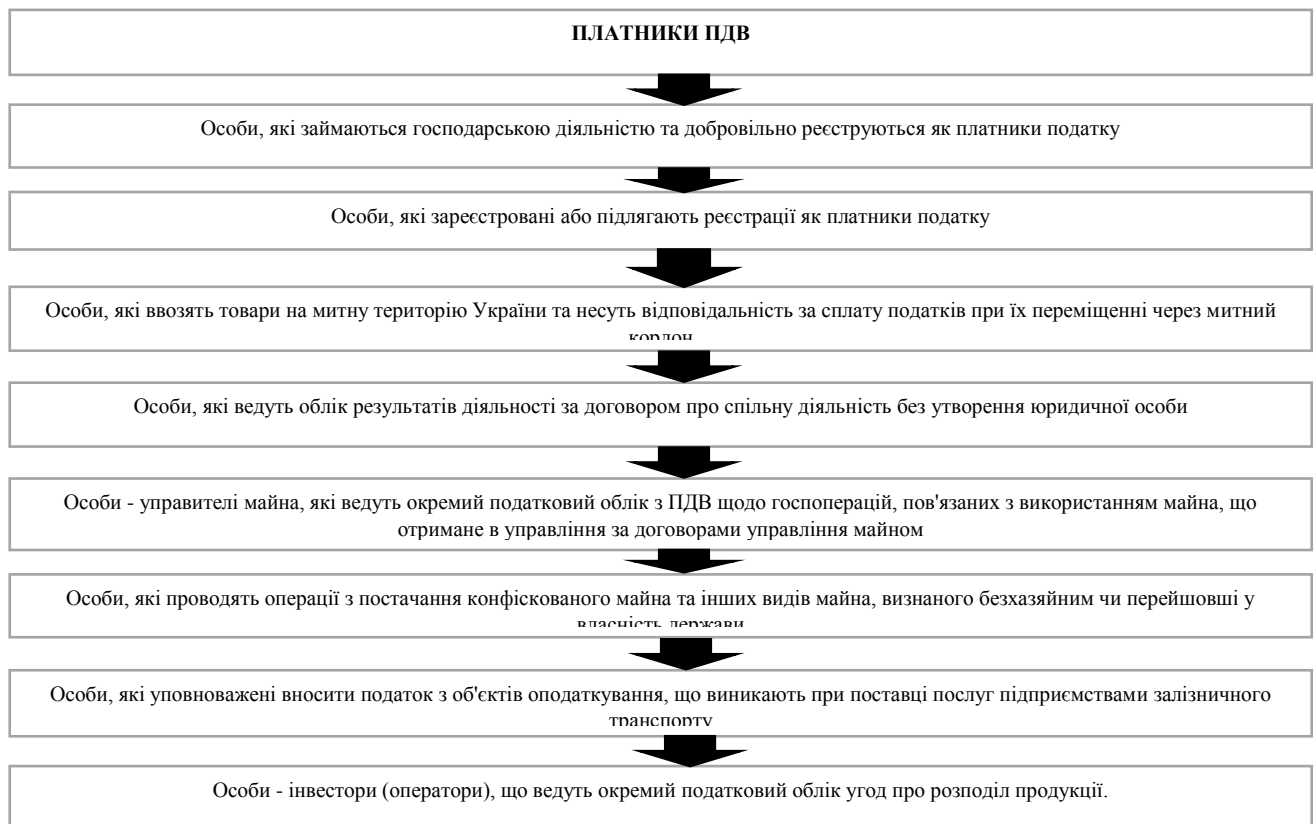


Рисунок 1.1 – Платники ПДВ відповідно до Податкового кодексу України

Джерело: побудовано автором за даними Податкового кодексу України [27]

У випадку, коли сума операцій з постачання товарів та послуг, підпадаючих під оподаткування згідно 5 розділу ПКУ, включаючи трансакції через локальні або глобальні комп'ютерні мережі (наприклад, за допомогою спецдодатків на планшетах, смартфонах або інших цифрових пристроях), перевищує суму один мільйон гривень протягом останніх 12 календарних місяців (без урахування ПДВ), то такий суб'єкт зобов'язаний зареєструватися як платник податку у відповідному контролюючому органі, розташованому за його місцезнаходженням або місцем проживання, відповідно до вимог, визначених у статті 183 ПКУ. Це правило не стосується суб'єктів, які сплачують єдиний податок за першу, другу або третю групу.

Якщо особа, яка не є зареєстрована платником податку, ввозить товари на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню відповідно до законодавства, то така особа має сплатити податок під час митного оформлення товарів, навіть без реєстрації як платника цього податку.

ПДВ охоплює широкий спектр операцій, що підлягають оподаткуванню і здійснюються платниками податку. Ці операції включають в себе:

- постачання товарів, з місцем постачання на митній території України, включаючи операції з безоплатною передачею та передачею права власності на об'єкти застави кредитором (позичальнику), та операції з товарним кредитом, а також передачу об'єкта фінансового лізингу у користування та володіння орендарю/лізингоодержувачу;
- постачання послуг, з місцем постачання на митній території України;
- ввезення товарів на митну територію України;
- вивезення товарів за межі митної території України;
- постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів, багажу і вантажів, автомобільним, авіаційним, залізничним, річковим та морським транспортом.

З метою оподаткування цим податком також враховується поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України, який включає в себе операції з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за її межі.

Система оподаткування в Україні є складною та ретельно регульованою. Основним принципом визначення бази оподаткування операцій з постачання товарів та послуг є їх договірна вартість, до якої застосовуються різні правила залежно від характеру операції.

Однак важливо відзначити, що база оподаткування не може бути нижчою за ціну придбання товарів. Це гарантує, що оподаткування відбувається на об'єктах, які вже мають реальну ринкову вартість. Також, при оподаткуванні самостійно виготовлених товарів враховується їх звичайна ціна, що сприяє уникненню недобросовісних маніпуляцій.

Якщо розглядати постачання необоротних активів, база оподаткування не може бути меншою, ніж їхня балансова вартість, яка фіксується у бухгалтерському обліку станом на початок звітного періоду, в якому здійснюються відповідні операції. Це правило застосовується, за винятком ситуацій, коли товари або послуги підлягають держрегулюванню або коли мова йде про постачання газу для населення.

Важливо враховувати, що при визначенні бази оподаткування при постачанні необоротних активів слід враховувати будь-яку різницю між договірною вартістю і балансовою вартістю таких активів. Тільки у випадках, коли відсутні дані про облік необоротних активів (наприклад, у випадку фізичних осіб-підприємців), база оподаткування ПДВ визначається як мінімум на рівні звичайної ціни для таких необоротних активів.

Звичайна ціна визначається як ціна, яку сторони договору обумовили, якщо інше не передбачено Податковим кодексом України. Якщо немає обґрунтувань для іншого, така звичайна ціна розглядається як рівень ринкових цін. У випадках, коли оцінка є обов'язковою частиною операції, вартість оцінки стає основою для визначення звичайної ціни для цілей оподаткування ПДВ.

Оскільки митна територія України включає в себе не тільки територію країни, але й зону митного контролю, визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться, є дещо складнішим завданням. Тут договірна вартість є ключовою, але вона

не може бути нижчою за митну вартість, яка включає мито та акцизний податок. Це дозволяє забезпечити належний рівень оподаткування для імпортованих товарів.

Законодавство також передбачає певні операції, які не підлягають оподаткуванню або звільнені від нього. Це може стосуватися пенсій, заробітної плати, дотацій та інших соціальних виплат. Також, існує список операцій, які звільнені від оподаткування, наприклад, здобуття освіти, послуги релігійних організацій, постачання дитячого харчування та інші. Це допомагає забезпечити підтримку громадян у важливих сферах життя та релігійній діяльності.

Особливу увагу слід приділяти обґрунтуванню соціальної доцільності таких пільг. Це важливе завдання для наукових досліджень, які мають на меті оцінити вплив податкових політик на рівень життя населення та економічний розвиток країни. Ретельний аналіз і зрозуміння соціального контексту допомагають створювати більш справедливу та ефективну систему оподаткування [61, С. 76-77].

Розміри ставок податку в залежності від різних видів оподаткування визначає стаття 193 Податкового кодексу України:

1) 20% - це загальна ставка податку. Вона відноситься до усіх операцій, які не обкладаються ПДВ за ставками 0 %, 7 % та 14 %.

2) 0% - податок у цьому випадку не обчислюється, тобто податок не сплачується.

Згідно статті 195 ПКУ за нульовою ставкою оподатковуються такі види операцій (рис. 1.2).

У випадку, коли операції з постачання товарів звільнено від оподаткування на митній території України, операції з експорту таких товарів оподатковуються за нульовою ставкою. Це сприяє стимулюванню зовнішньоекономічних операцій та розвитку міжнародного бізнесу в Україні.

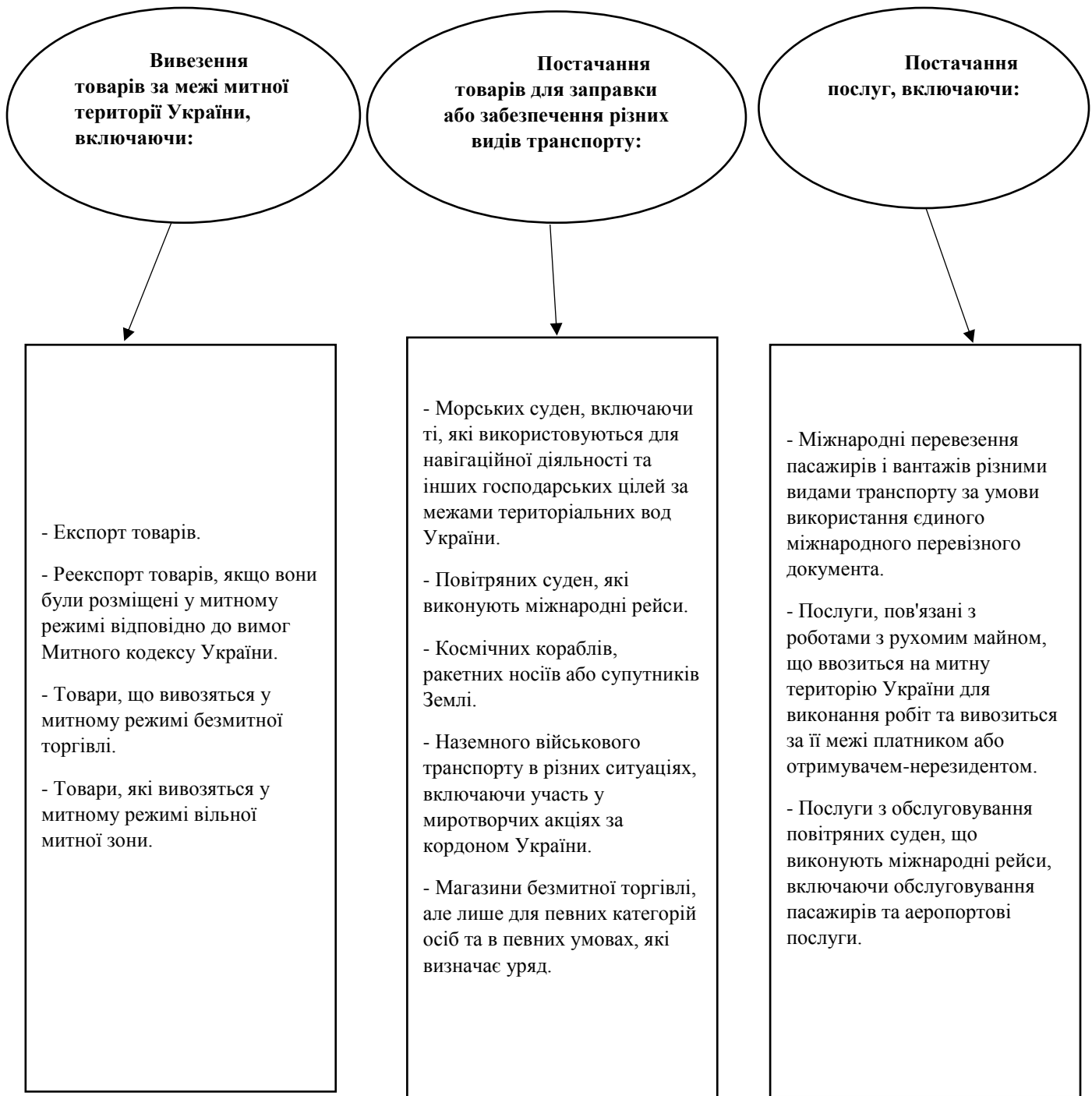


Рисунок 1.2 – Операції, які оподатковуються за нульовою ставкою

Джерело: побудовано автором за даними Податкового кодексу України [27]

3) 7% - ця ставка застосовується до операцій з постачання лікарських засобів та медичних виробів, які мають дозвіл та включені до відповідних реєстрів, а також до

медичного обладнання, яке використовується у клінічних випробуваннях. Ставка 7% також застосовується до послуг у сфері мистецтва, таких як театральні вистави, концерти, кінематографічні прем'єри, інші мистецькі події, а також до послуг, пов'язаних із музеями, зоопарками та заповідниками. Ставка податку 7% застосовується до послуг із розповсюдження та показу адаптованих фільмів для осіб з порушеннями слуху та зору, а також стосується послуг готелів і подібних місць тимчасового розміщення.

4) 14% - це ставка податку на постачання сільськогосподарської продукції за певними кодами УКТ ЗЕД: 1001 (пшениця і суміші пшениці та жита), 1003 (ячмінь), 1005 (кукурудза), 1201 (соєві боби), 1205 (свиріпа або ріпак), 1206 00 (соняшник) [27].

Загалом, ПДВ є важливим елементом податкової системи багатьох країн, включаючи Україну, і грає ключову роль у зборі доходів для державного бюджету.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість

Нормативно-правове регулювання податку на додану вартість (ПДВ) в Україні відіграє ключову роль у фінансовій системі країни та впливає на економічний розвиток. ПДВ є одним із основних джерел надходжень до бюджету України та важливим інструментом фіскальної політики. Державне регулювання базується на законодавстві та нормативно-правових актах. Зміни в цій області можуть впливати на діяльність підприємств, і податкові органи відіграють ключову роль у контролі за дотриманням цього законодавства.

Функціонування податку на додану вартість в Україні є невід'ємною частиною фіскальної системи та структури податкового законодавства. Однак, цей податок стикається з численними адміністративними та правовими викликами. Зміни у законодавстві, внесені з урахуванням пропозицій науковців, стали спробою вирішити деякі з цих проблем.

Важливою складовою організації податкової системи є правове регулювання встановлення та стягнення податків. В Україні це регулюється ст. 3 Податкового кодексу, яка визначає склад податкового законодавства, включаючи Конституцію України, сам Податковий кодекс, Митний кодекс, та інші закони щодо митної справи.

Окрім цього, важливу роль в контролі та адмініструванні ПДВ відіграють контролюючі органи, такі як органи Державної податкової служби (ДПС) та митні органи. ДПС здійснює контроль за справлянням податків до бюджетів і державних цільових фондів. У свою чергу, митні органи відповідають за контроль за митом, акцизним податком, ПДВ та іншими податками, пов'язаними з переміщенням товарів через митний кордон України.

Також варто відзначити, що Україна дотримується міжнародних договорів, які можуть впливати на правила оподаткування. Якщо міжнародний договір має інші правила, ніж Податковий кодекс, то застосовуються правила міжнародного договору.

На сайті Державної податкової служби розміщені нормативно-правові акти, серед них, зокрема, це Накази Міністерстві фінансів України та Постанови Кабінету Міністрів України, які регулюють різні аспекти оподаткування ПДВ в Україні, включаючи форми звітності, електронне адміністрування, звільнення від оподаткування та інші питання [21].

Аналізуючи правовий фундамент об'єкта нашого дослідження, важливо враховувати, що цей фундамент включає в себе не лише закони, а й інші юридичні акти, які регулюють сферу фінансово-господарської діяльності. До таких актів можуть входити інструкції, укази, постанови, різноманітні положення, правила та інше. Всі ці нормативні документи надають ключовий вплив на розвиток та функціонування даної сфери, і їх аналіз важливий для подальших досліджень (табл. 1.1).

Якщо розглядати зміни в законодавстві та їх вплив на підприємства, то можемо сказати, що зміни в законодавстві можуть включати зміни в ставках ПДВ, об'єктах оподаткування, правилах сплати, податкових пільгах тощо. Вплив змін в законодавстві на підприємства може бути різним. Наприклад, збільшення ставок ПДВ може

збільшити податковий тиск на підприємства, тоді як введення податкових пільг може полегшити їхню фінансову ситуацію.

Таблиця 1.1 – Характеристика нормативно-правової бази обліку податку на додану вартість

Документ	Зміст	Сфера використання
1	2	3
Основний закон – Конституція України прийнята ВРУ 28.06.1996 р.	Проголошені правові обов'язки суб'єктів підприємницької діяльності	Встановлення загальних конституційних принципів оподаткування та прав громадян у контексті податку на додану вартість
Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV	Визначає загальні принципи господарської діяльності, включаючи правила укладення господарських договорів та взаємовідносини між суб'єктами господарювання	Регулювання правових аспектів господарської діяльності, включаючи угоди та контракти, що можуть впливати на облік та оподаткування
Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI	Основний закон, що регулює оподаткування в Україні та визначає правила сплати податку на додану вартість та інших податків	Застосовується під час аналітично-облікової діяльності підприємства
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV	Встановлює загальні принципи бухгалтерського обліку та вимоги до складання фінансової звітності підприємств	Використовується при складанні фінзвітності та інших документів що подаються до держустанов відповідно до вимог законодавства
Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII	Встановлює правила та порядок аудиту фінансової звітності та діяльності аудиторів	Використовується всіма суб'єктами, які мають відношення до аудиторської діяльності
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 № 1591	Визначає структуру та коди рахунків для обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій	Встановлення стандартів та правил бухгалтерського обліку фінансових операцій та створення єдиної системи обліку

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291	Надає вказівки та методичну підтримку щодо ведення бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій згідно з Планом рахунків	Визначення стандартів та правил обліку фінансових операцій та податкових обов'язків підприємств під час виробничої діяльності
Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету: Постанова КМУ від 16.02.2011 № 106	Містить вказівки та рекомендації щодо обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету	Надає бухгалтерам конкретні інструкції щодо обліку різних видів доходів бюджету та відповідних податків та зборів
Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 № 2456-VI	Регулює бюджетний процес та визначає правила формування та використання бюджетних коштів, включаючи аспекти оподаткування та збору податку на додану вартість	Встановлення правил бюджетної діяльності та оподаткування у бюджетному секторі
Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наказом МФУ від 07.02.2013 р. №73	Національним положенням (стандартом) визначається склад, мета та принципи підготовки фінзвітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів	Для організації обліку активів, визначення та введення їх у фінзвітності
Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» наказом МФУ від 31.01. 2000 р. № 20	Встановлює принципи та підходи до створення бухобліку даних щодо поточних зобов'язань, включаючи зобов'язання перед бюджетом	Для належного реєстрування, оцінки, визнання та обов'язкового включення до фінзвітності підприємства відповідних зобов'язань

Джерело: складено автором на основі [13; 3; 27; 33; 32; 23; 40; 6; 1; 43; 44]

Що стосується ролі податкових органів у контролі за дотриманням законодавства з податку на додану вартість, то ця роль включає перевірки, аудити, збір податкової звітності та надання консультацій підприємствам з питань оподаткування ПДВ. Податкові органи також мають право визначати суми ПДВ, які підприємство повинно сплатити, та вживати заходи щодо врегулювання податкових спорів. Важливо, що

підприємства повинні бути в курсі всіх змін у законодавстві про ПДВ та вчасно дотримуватися їх, оскільки порушення цих правил може призвести до податкових санкцій і штрафів. Також підприємства можуть звертатися до податкових органів з питаннями та проханнями про консультацію для коректного виконання податкових обов'язків.

Отже, нормативно-правове регулювання ПДВ в Україні включає в себе складне правове та адміністративне середовище, де закони, контролюючі органи та міжнародні домовленості спільно визначають способи стягнення та використання цього податку. Незважаючи на існуючі проблеми, постійні зміни в законодавстві та удосконалення системи адміністрування можуть допомогти забезпечити більш ефективне використання ПДВ та підтримку стабільності бюджету країни.

1.3. Аналіз справляння податку на додану вартість в Україні за 2018-2022 роки

Макроекономічний аналіз передбачає відстеження явищ, що відбуваються в економіці, визначення їх можливих наслідків і впливу на розвиток національної економіки [17, с. 10].

Отже, проаналізуємо доходи державного бюджету України у частині податку на додану вартість з вітчизняних та імпортованих товарів на основі останніх даних Міністерства фінансів України за 2018-2022 роки (рис. 1.3).

Дослідивши доходи держбюджету України у частині податку на додану вартість з вітчизняних та імпортованих товарів, бачимо, що найбільша сума податку на додану вартість з вітчизняних товарів до державного бюджету України надійшла у 2022 році та становить 213948,0 млн. грн., що на 27,2% більше, аніж у попередньому 2021 році.

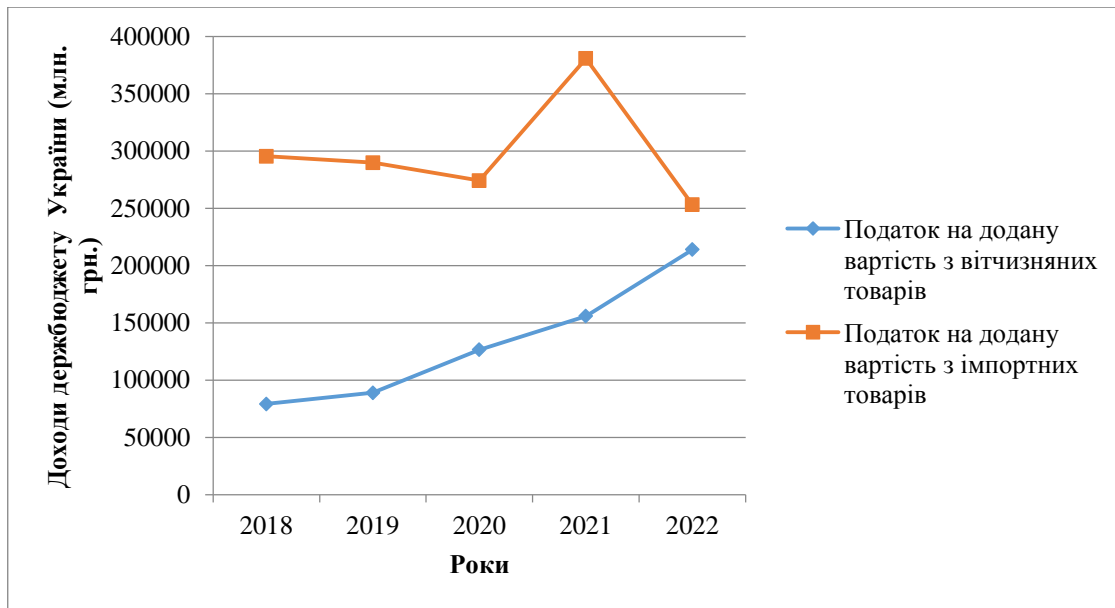


Рисунок 1.3 – Доходи держбюджету України у частині податку на додану вартість з вітчизняних та імпортованих товарів за 2018-2022 роки (млн. грн.)

Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [4]

Найбільша сума податку на додану вартість з імпортованих товарів надійшла до держбюджету у 2021 році та склала 380714,4 млн. грн., що на 33,5% менше, ніж у наступному 2022 році. Сума надходжень з імпортованих товарів у 2022 році знизилась навіть більше, ніж сума за 2018 рік та є найменшою сумою доходу державного бюджету з імпортованих товарів за увесь досліджуваний період.

Зменшення ПДВ з імпортованих товарів пов'язане зі змінами в торговельних обсягах та введенням податкових змін у зв'язку з введенням воєнного стану у лютому 2022 року.

Якщо казати загалом, то обсяг ПДВ до держбюджету зростає, а в 2022 році знизився (рис 1.4) через військову агресію РФ, як наслідок велика кількість підприємств була зруйнована, а частина населення виїхала за кордон від обстрілів у пошуках затишку. Через це ми зіткнулися з економічними труднощами, а велика частина держбюджету України залежить від коштів закордонних країн та міжнародних організацій.

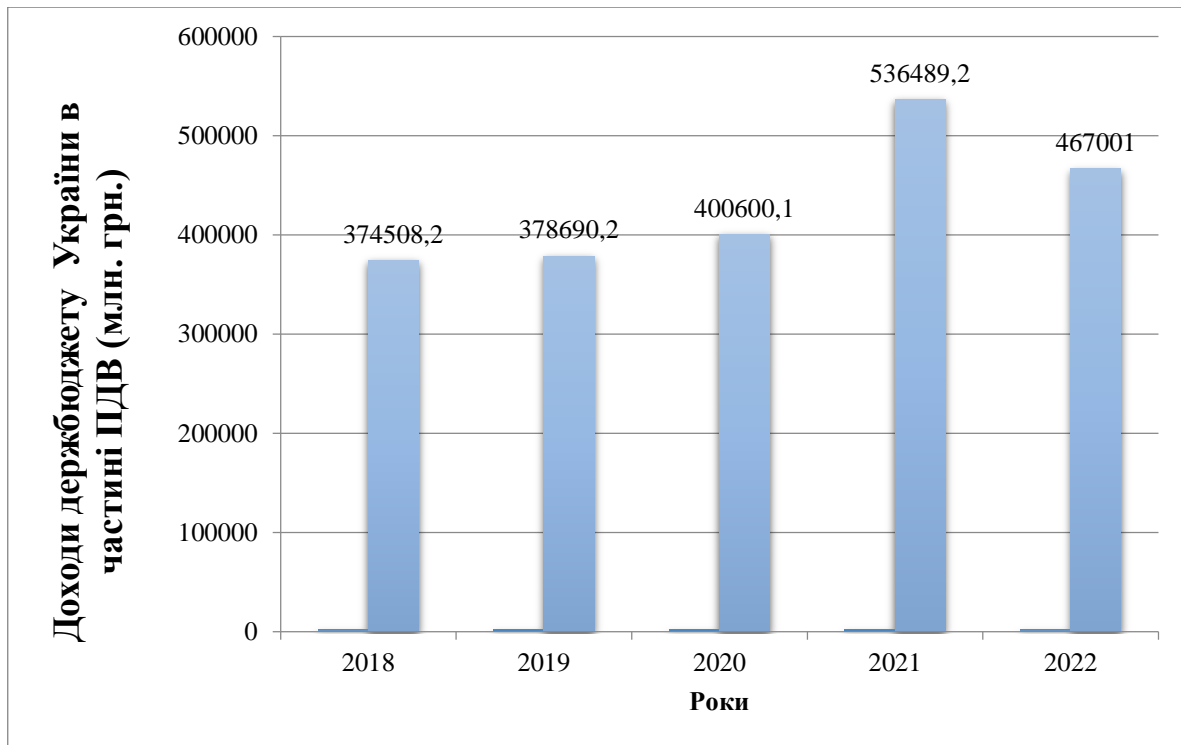


Рисунок 1.4 – Загальне надходження податку на додану вартість до державного бюджету України за 2018-2022 роки (млн. грн.)

Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [4]

Як ми бачимо, у 2022 році сума надходжень ПДВ скоротилась на 69488,2 млн. грн., що на 12,5% менше, ніж у 2021 році.

Зробимо порівняльний аналіз обсягу податку на додану вартість (ПДВ) та його складових у відсотках від загального обсягу ПДВ у вигляді таблиці для кожного досліджуваного року (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Структура надходжень до державного бюджету ПДВ з вітчизняних та імпорتنних товарів від загального обсягу ПДВ у %

Роки	2018	2019	2020	2021	2022
ПДВ з вітчизняних товарів	21.11%	23.56%	31.60%	29.03%	45.83%
ПДВ з імпорتنних товарів	78.89%	76.44%	68.34%	70.97%	54.17%

Джерело: розраховано автором на основі [4]

В таблиці 1.2 частка надходжень до державного бюджету ПДВ з вітчизняних товарів розраховується таким чином:

$$\text{ПДВ}_{\text{вітч}} = \frac{\text{ПДВ}_{\text{вітч}_n}}{\text{ПДВ}_{\text{загальний}_n}} \times 100, \quad (1.1)$$

де $\text{ПДВ}_{\text{вітч}}$ – частка ПДВ з вітчизняних товарів;

$\text{ПДВ}_{\text{вітч}_n}$ – ПДВ з вітчизняних товарів за n-рік;

$\text{ПДВ}_{\text{загальний}_n}$ – ПДВ загальний (сума ПДВ з вітчизняних товарів та імпорتنих) за n-рік.

Таким чином, частка надходжень до державного бюджету ПДВ з імпорتنих товарів розраховується за такою формулою:

$$\text{ПДВ}_{\text{імп}} = \frac{\text{ПДВ}_{\text{імп}_n}}{\text{ПДВ}_{\text{загальний}_n}} \times 100, \quad (1.2)$$

де $\text{ПДВ}_{\text{імп}}$ – частка ПДВ з імпорتنих товарів;

$\text{ПДВ}_{\text{імп}_n}$ – ПДВ з імпорتنих товарів за n-рік;

$\text{ПДВ}_{\text{загальний}_n}$ – ПДВ загальний (сума ПДВ з вітчиз. товарів та імп.) за n-рік.

З таблиці 1.2 можемо зробити висновок, що обсяг ПДВ з вітчизняних товарів зростав протягом всього періоду та відігравав все більшу роль у загальному обсязі ПДВ, збільшившись з близько 21% у 2018 році до близько 46% у 2022 році.

Податок на додану вартість з імпорتنих товарів також зростав до 2021 року, але його внесок до загального обсягу ПДВ зменшився в 2022 році, з 78.89% в 2018 році до 54.17% в 2022 році.

Щоб оцінити важливість податку на додану вартість в загальній системі доходу державного бюджету України, треба порівняти загальне надходження держбюджету України та частки ПДВ у відсотках використовуючи таблицю 1.3.

Таблиця 1.3 – Порівняння загального надходження держбюджету України та частки ПДВ в ньому за 2018-2022 роки

Рік	Загальний ПДВ (млн. грн.)	Доходи держбюджету (млн. грн.)	Частка ПДВ в доходах (%)
2018	374508,2	928108,3	40,35
2019	378690,2	998278,9	37,93
2020	400600,1	1076016,7	37,23
2021	536489,2	1296852,9	41,37
2022	467001	1787395,6	26,13

Джерело: розраховано автором на основі [4]

На підставі таблиці 1.3 можемо зробити наступні висновки:

- 1) динаміка частки ПДВ в доходах бюджету є змінною. За вказаний період, ця частка коливалася від 26,13% у 2022 році до 41,37% у 2021 році;
- 2) загальне надходження держбюджету має тенденцію до зростання. За п'ять років воно збільшилося майже вдвічі - від 928,108,3 млн. грн. у 2018 році до 1,787,395,6 млн. грн. у 2022 році;
- 3) значне коливання частки ПДВ в доходах свідчить про важливість цього податку для бюджету та його чутливість до змін в економіці;
- 4) зменшення частки ПДВ в доходах у 2022 році може свідчити про можливі економічні та податкові виклики, які вплинули на обсяги ПДВ, або про зміни в податковій політиці країни.

Також важливо проаналізувати бюджетне відшкодування податку на додану вартість. Специфічною ознакою податку на додану вартість є те, що право на відшкодування мають лише юридичні та фізичні особи-підприємці (платники ПДВ), а фізичні особи, які є носієм податку – не мають право на відшкодування [24, с. 110].

За останніми даними Державної податкової служби складемо таблицю відшкодування ПДВ за 2018-2021 роки (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Динаміка бюджетного відшкодування ПДВ за 2018-2021 роки

Роки	Відшкодування, виплачені у грошовій формі
	млн. грн.
2018	131 659,4
2019	151 901,2
2020	143 108,6
2021	159 701,1

Джерело: складено автором на основі [12]

З таблиці 1.4 розрахуємо темпи приросту відшкодування ПДВ за 2019-2021 роки. Темп приросту розраховується за формулою:

$$T_{\text{пр}} = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \times 100, \quad (1.3)$$

де $T_{\text{зр}}$ – темп приросту;

y_t - відшкодування в рік N;

y_{t-1} - відшкодування в рік N-1.

Отже, темп приросту за 2019 рік складає:

$$T_{\text{зр}} = \frac{151\,901,2 - 131\,659,4}{131\,659,4} \times 100 = 13,3\% \quad (1.4)$$

Темп приросту за 2020 рік складає:

$$T_{\text{зр}} = \frac{143\,108,6 - 151\,901,2}{151\,901,2} \times 100 = -6,1\% \quad (1.5)$$

Темп приросту за 2021 рік складає:

$$T_{зр} = \frac{159\,701,1 - 143\,108,6}{159\,701,1} \times 100 = 10,4\% \quad (1.6)$$

З аналізу таблиці 1.4 видно, що відшкодування ПДВ в Україні виросло в 2019 році на 13.3%, але зменшилося у 2020 році на 6.1%, і знову зросло у 2021 році на 10.4%. Ці дані свідчать про мінливий характер відшкодування ПДВ в Україні та необхідність уважного моніторингу цього показника для подальшого фінансового планування та прийняття рішень.

Узагальнюючи отриману інформацію, можна сказати, що обсяг ПДВ в Україні зростає протягом багатьох років, але в 2022 році спостерігався спад через наслідки військової агресії росії. Цей спад відбувся через руйнування підприємств і виїзд частини населення за кордон. Така ситуація призвела до економічних труднощів, і значна частина державного бюджету України залежить від зовнішніх джерел фінансування.

1.4. Економічна характеристика державного підприємства «БЛАГОДАТНЕ»

За основу досліджуваного підприємства взято державне підприємство «БЛАГОДАТНЕ», яке є платником податку на додану вартість. Формою власності ДП є загальнодержавна власність. Середня кількість працівників станом на 2022 рік складає 8 чоловік.

ДП «БЛАГОДАТНЕ» розташоване за адресою: Україна, 63461, Харківська область, Зміївський р-н, селище Благодатне, вулиця Жовтнева, будинок 16.

Досліджуване підприємство було зареєстроване 08.06.1994 року, засновником якого є Фонд державного майна України. Керівник: Счастливцев Олександр Анатолійович. Статутний капітал підприємства складає 4 348 000 грн.

Основним видом діяльності згідно КВЕД є – 01.11: вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Додатковими видами діяльності є:

- 01.13 вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;
- 01.16 вирощування прядивних культур;
- 01.19 вирощування інших однорічних і дворічних культур;
- 01.24 вирощування зерняткових і кісточкових фруктів;
- 01.41 розведення великої рогатої худоби молочних порід;
- 01.46 розведення свиней;
- 01.61 допоміжна діяльність у рослинництві;
- 01.63 післяурожайна діяльність;
- 01.64 оброблення насіння для відтворення;
- 10.11 виробництво м'яса;
- 10.41 виробництво олії та тваринних жирів;
- 10.61 виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- 10.81 виробництво цукру;
- 80.30 проведення розслідувань.

Фінансова звітність на досліджуваному підприємстві складається за звітний період, яким вважається період в один календарний рік (першого січня року – дата початку звітної періоду, тридцять першого грудня року – дата закінчення звітної періоду).

Повний комплект фінансової звітності включає:

- фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, складений у відповідності до П(С)БО 25, до якого входить;
- баланс, форма №1-м;
- звіт про фінансові результати, форма №2-м.

На основі даних фінансової звітності за 2020, 2021, 2022 роки ДП «БЛАГОДАТНЕ» (станом на кінець року) (Додатки А, Б, В) складемо структуру балансу (табл. 1.5) та побудуємо динаміку чистого прибутку (рис. 1.5).

Таблиця 1.5 – Структура балансу ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020-2022 роки

	Роки					
	2020		2021		2022	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Актив						
I. Необоротні активи	156 913,10	78,43	156 825,50	78,04	156 791,70	82,18
II. Оборотні активи	43 141,90	21,57	44 123,30	21,96	33 989,90	17,82
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-		-		-	
Баланс	200 055,00	100,00	200 948,80	100,00	190 781,60	100,00
Пасив						
I. Власний капітал	151 177,60	75,57	153 982,90	76,63	147 613,50	77,37
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	-		-		-	
III. Поточні зобов'язання	48 877,40	24,43	46 965,90	23,37	43 168,10	22,63
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-		-		-	
Баланс	200 055,00	100,00	200 948,80	100,00	190 781,60	100,00

Джерело: побудовано автором на основі [55]

Висновок за таблицею показує динаміку фінансового стану організації протягом трьох років (з 2020 по 2022 рік). Основні висновки наступні:

- загальний актив компанії становив 200 055,00 тис. грн. в 2020 році, 200 948,80 тис. грн. в 2021 році і 190 781,60 тис. грн. в 2022 році. Можна помітити, що загальний актив збільшився в 2021 році, але зменшився в 2022 році;

- необоротні активи складають значну частку загального активу, і вони залишаються стабільними протягом усього періоду спостереження, з невеликим зростанням в 2022 році;

- оборотні активи зменшилися в 2022 році порівняно з 2021 роком, що може свідчити про зміну фокусу діяльності компанії або інші економічні чинники;

- власний капітал збільшився в 2021 році порівняно з 2020 роком, але зменшився в 2022 році. Це може бути відображенням прибутковості компанії та її інвестиційної діяльності;

- поточні зобов'язання скоротилися протягом року, що може свідчити про покращення фінансової стійкості компанії.

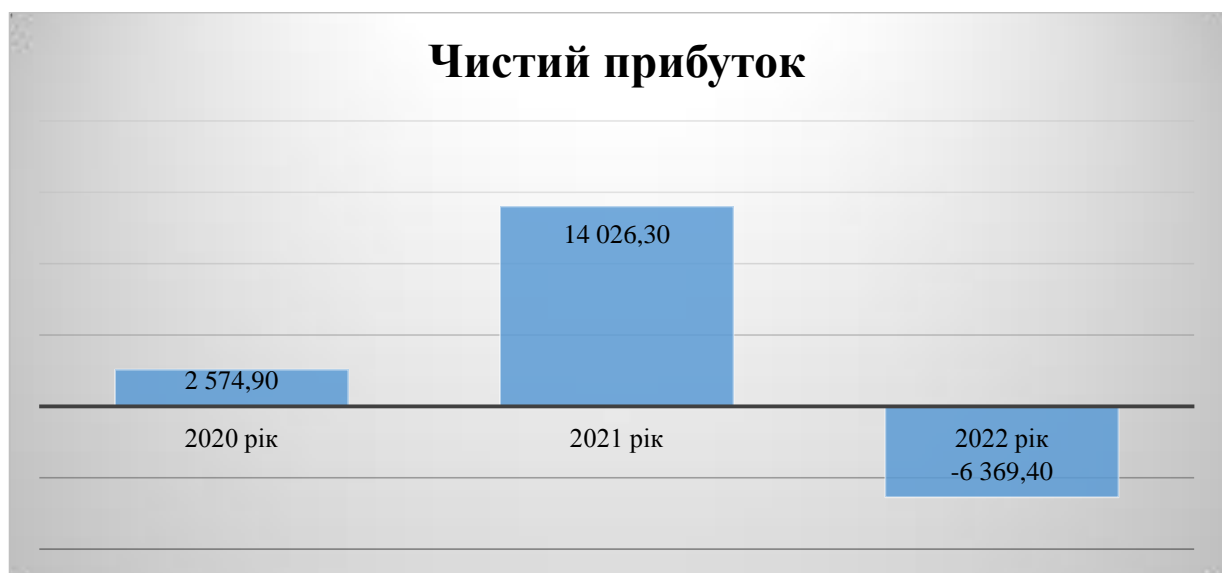


Рисунок 1.5 – Динаміка чистого прибутку ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020-2022 роки (тис. грн.)

Джерело: побудовано автором на основі [55]

Як ми бачимо з рисунку 1.5, чистий прибуток збільшився у 2021 рік на 11451,4 тис. грн. у порівнянні з 2020, а у відсотковому відношенні зріс на 81,64%. Але у 2022 році підприємство зазнало чистого збитку на 6369,40 тис. грн. у зв'язку з початком бойових дій.

Побудуємо динаміку оборотних та необоротних активів підприємства для подальшого аналізу (рис. 1.6).



Рисунок 1.6 – Динаміка оборотних та необоротних активів ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020-2022 роки (тис. грн.)

Джерело: побудовано автором на основі [55]

На основі динаміки необоротних та оборотних активів підприємства за останні три роки, видно, що загальний обсяг необоротних активів підприємства незначно знижувався протягом всього періоду. Це може свідчити про можливу стратегічну зміну або дескореляцію з існуючими необоротними активами. Поодиноким внеском до цього може бути зменшення вартості основних засобів або нематеріальних активів.

Що стосується оборотних активів, то динаміка оборотних активів також свідчить про їхнє зниження. Це може бути зумовлене зменшенням запасів, дебіторської заборгованості, грошей та їх еквівалентів, а також інших оборотних активів. Зниження

оборотних активів може вказувати на зусилля підприємства щодо зменшення ліквідності для оптимізації роботи з оборотними активами.

Загалом, рисунок 1.6 демонструє, що підприємство робить акцент на зниженні необоротних і оборотних активів. Це може бути обґрунтованим рішенням з боку керівництва з метою оптимізації активів і забезпечення більш ефективного використання ресурсів, але також може потребувати уваги до можливих впливів на фінансовий стан і ризику.

За результатом дослідження організаційно-правових особливостей ДП «БЛАГОДАТНЕ» важливим також є проведення економічного аналізу діяльності підприємства. В табл. 1.6 наведено динаміку показників балансу (на кінець року) ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020-2022 рр.

Таблиця 1.6 – Динаміка показників балансу (на кінець року) ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення 2022 до 2020	Темп приросту 2022 до 2020, %
Необоротні активи	156 913,10	156 825,50	156 791,70	-121,40	-0,08
Оборотні активи	43 141,90	44 123,30	33 989,90	-9152,00	-21,22
Баланс	200 055,00	200 948,80	190 781,60	-9273,40	-4,63
Власний капітал	151 177,60	153 982,90	147 613,50	-3564,10	-2,36
Поточні зобов'язання	48 877,40	46 965,90	43 168,10	-5709,30	-11,67

Джерело: побудовано автором на основі [55]

Побудуємо динаміку пасивів досліджуваного підприємства за 2020-2022 роки для подальшого аналізу (рис. 1.7).

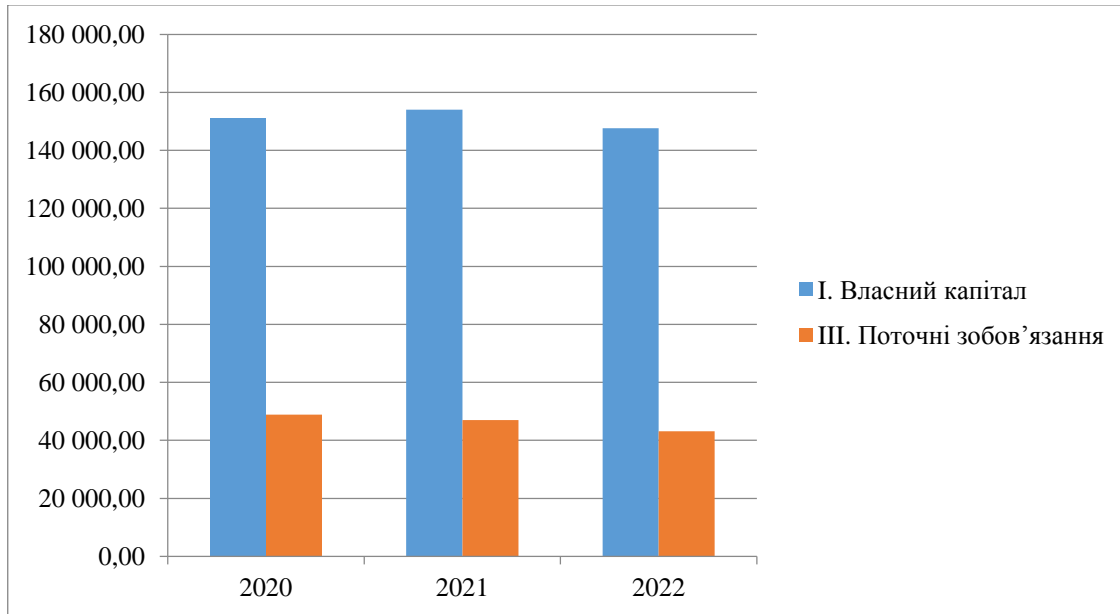


Рисунок 1.7 – Динаміка пасивів ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020-2022 роки (тис. грн.)

Джерело: побудовано автором на основі [55]

З рисунка 1.7 бачимо, що динаміка власного капіталу на державному підприємстві «БЛАГОДАТНЕ» показує зростання в 2021 році, але зниження в 2022 році. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як прибутковість, інвестиції або діяльність компанії.

Поточні зобов'язання зменшувалися протягом трьох років, що може бути ознакою зменшення обсягу короткострокових зобов'язань компанії. Це може свідчити про кращий фінансовий стан підприємства або оптимізацію його фінансового управління.

Загальна динаміка пасивів показує, що стан фінансів підприємства змінюється протягом цих трьох років і вимагає подальшого детального та глибокого аналізу, щоб з'ясувати причини таких змін та прийняти відповідні фінансові рішення.

Рентабельність – це як компас у світі бізнесу, вказівник, що вказує на правильний шлях до успіху. Вона розкриває справжнє обличчя фінансової стратегії компанії, розсекречує таємницю використання ресурсів та ефективності витрат. Цей магічний показник може розкрити таємниці будь-якої сфери діяльності підприємства, будь то матеріальний потік, трудові зусилля чи грошові вкладення.

Зазвичай ми асоціюємо рентабельність продажів з віддачею від наших інвестицій. Вона визначає, наскільки кожна витрачена гривня перетворюється на чистий прибуток, що лежить в основі кожного бізнесу.

За допомогою цього показника ми можемо визначити, наскільки ефективно товари, які ми реалізуємо, вирівнюють витрати, починаючи від оплати праці та закінчуючи використанням енергоресурсів. Це як дзеркало, яке показує нам, наскільки ми раціонально використовуємо наші ресурси.

Не менш важливою є роль рентабельності в оцінці бізнесу з боку інвесторів, кредиторів та власників. Вона служить своєрідним ключем до рішень щодо фінансування стартапів, розгляду акцій, а також наданні позик та реструктуризації боргів.

Оцінка рентабельності також є важливою для власників холдингів, коли порівнюються ефективність різних підрозділів. Це допомагає визначити, який з них приносить більше користі та прибутку.

Крім того, рентабельність продажів є корисною при прогнозуванні впливу сезонних чинників на бізнес. Наприклад, поганий літній сезон може призвести до зниження прибутку виробників кліматичного обладнання. Точний розрахунок рентабельності допоможе вчасно скоригувати бізнес-стратегію і запобігти можливому банкрутству. Таким чином, рентабельність виступає як незамінний інструмент для досягнення успіху у складному світі бізнесу.

Отже, щоб побачити реальну ефективність продажів за 2020-2022 роки з урахуванням усіх витрат, у т. ч. податків та фінансових важелів, використаємо формулу:

$$\text{Рентабельність продажів} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}} * 100\% \quad (1.7)$$

Отже, рентабельність продажів ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020 рік становить:

$$\text{Рентабельність продажів} = \frac{2574,90}{49591,70} * 100\% = 0,052 \quad (1.8)$$

Отже, рентабельність продажів ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2021 рік становить:

$$\text{Рентабельність продажів} = \frac{14026,30}{112055,20} * 100\% = 0,125 \quad (1.9)$$

Отже, рентабельність продажів ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2022 рік становить:

$$\text{Рентабельність продажів} = \frac{-6369,40}{193,30} * 100\% = -32,951 \quad (1.10)$$

З вище наведених обчислень видно, що рентабельність продажів ДП «БЛАГОДАТНЕ» зазнала значних змін протягом років 2020, 2021 і 2022.

У 2020 році рентабельність продажів становила 0,052%, що вказує на дуже низький прибуток від реалізації продукції.

У 2021 році рентабельність продажів зростала і становила 0,125%, що свідчить про покращення прибутковості компанії.

Однак, в 2022 році рентабельність продажів дуже різко зменшилася і стала від'ємною (-32,951%). Це свідчить про серйозні фінансові труднощі та втрати компанії у цьому році.

Рентабельність продажів є важливим показником для оцінки фінансової стабільності та прибутковості компанії. Низький рівень рентабельності в 2020 році та від'ємна рентабельність у 2022 році свідчать про можливі фінансові проблеми, які

вимагають уваги та коригування. Бізнесу слід аналізувати причини таких змін та приймати відповідні заходи для покращення своєї фінансової діяльності та прибутковості.

Прибуток від реалізації продукції - це сума коштів, яку компанія отримує від продажу своєї продукції після вирахування всіх витрат, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції. Цей показник важливий для бізнесу з кількох причин:

- оцінка прибутковості: прибуток від реалізації продукції дає можливість оцінити, наскільки прибутковим є виробництво та продаж конкретного виду продукції. Це допомагає підприємству визначити, чи варто продовжувати виробництво цієї продукції, чи розглядати альтернативні стратегії;

- планування та управління фінансами: прибуток від реалізації продукції дозволяє компанії планувати свої фінансові ресурси. Знання очікуваного прибутку допомагає визначити, скільки коштів може бути витрачено на інвестиції, оплату співробітників та інші види витрат;

- оцінка результативності: прибуток від реалізації продукції використовується для визначення ефективності діяльності підприємства. Порівнюючи прибуток від реалізації продукції з іншими важливими показниками, такими як витрати на виробництво та обсяги продажів, компанія може оцінити, наскільки добре вона працює.

Отже, щоб порахувати прибуток від реалізації продукції використаємо формулу:

$$\text{Прибуток від реалізації продукції} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}} \quad (1.11)$$

Отже, прибуток від реалізації продукції ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020 рік становить:

$$\text{Прибуток від реалізації продукції} = \frac{2574,90}{38368,80} = 0,067 \quad (1.12)$$

Отже, прибуток від реалізації продукції ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2021 рік становить:

$$\text{Прибуток від реалізації продукції} = \frac{14026,30}{86355,20} = 0,162 \quad (1.13)$$

Отже, прибуток від реалізації продукції ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2022 рік становить:

$$\text{Прибуток від реалізації продукції} = \frac{-6369,40}{590} = -10,796 \quad (1.14)$$

З наведених обчислень видно, що показник прибутку від реалізації продукції ДП «БЛАГОДАТНЕ» зазнав значних змін протягом років 2020, 2021 та 2022.

У 2020 році показник прибутку від реалізації продукції становив 0,067, що свідчить про те, що кожна гривня собівартості реалізованої продукції приносила 0,067 гривні чистого прибутку.

У 2021 році показник прибутку від реалізації продукції зріс і становив 0,162, що свідчить про покращення прибутковості продукції.

Але в 2022 році показник прибутку від реалізації продукції сильно впав і став від'ємним (-10,796), що свідчить про серйозні втрати та негативну прибутковість у цьому році.

Показник прибутку від реалізації продукції є важливим для визначення ефективності виробництва та прибутковості продукції. Великі коливання цього показника від року до року свідчать про фінансові труднощі, які підприємство ДП «БЛАГОДАТНЕ» зазнало в 2022 році. Бізнесу слід ретельно аналізувати фактори, що призвели до таких змін, та розробити стратегію для відновлення прибутковості та стійкості фінансового стану.

Показник оборотності дебіторської заборгованості - це фінансовий показник, який вимірює, як швидко компанія збирає гроші від своїх клієнтів або дебіторів, які мають борг перед компанією. Цей показник допомагає визначити ефективність управління кредитами та вираховувати, як добре підприємство вдається перетворювати свою дебіторську заборгованість в готівку.

Оборотність дебіторської заборгованості важливий з кількох причин:

- управління ліквідністю: показник допомагає підприємству розуміти, як швидко вони можуть очікувати грошові потоки від своїх клієнтів. Це важливо для планування грошових ресурсів;

- оцінка ризиків кредитування: показник може бути використаний для оцінки ризиків, пов'язаних з довгостроковими заборгованостями, та визначення необхідності поліпшення політики кредитування;

- аналіз трендів: слід відстежувати оборотність дебіторської заборгованості в часі, щоб побачити, як змінюється ефективність управління дебіторською заборгованістю та чи потребує це поліпшення.

Отже, щоб порахувати оборотність дебіторської заборгованості використаємо формулу:

$$\text{Оборотність дебіторської заборгованості} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Дебіторська заборгованість}} \quad (1.15)$$

Отже, оборотність дебіторської заборгованості ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2020 рік становить:

$$\text{Оборотність дебіторської заборгованості} = \frac{2574,90}{60} = 42,915 \quad (1.16)$$

Отже, оборотність дебіторської заборгованості ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2021 рік становить:

$$\text{Оборотність дебіторської заборгованості} = \frac{14026,30}{17873,50} = 0,785 \quad (1.17)$$

Отже, оборотність дебіторської заборгованості ДП «БЛАГОДАТНЕ» за 2022 рік становить:

$$\text{Оборотність дебіторської заборгованості} = \frac{-6369,40}{0} \quad (1.18)$$

З вищенаведених обчислень видно, що показник оборотності дебіторської заборгованості ДП «БЛАГОДАТНЕ» також зазнав значних змін протягом років 2020, 2021 та 2022.

У 2020 році показник оборотності дебіторської заборгованості становив 42,915, що свідчить про те, що компанія здатна була швидко стягувати кошти від своїх клієнтів.

У 2021 році показник оборотності знизився і становив 0,785, що може свідчити про те, що компанія могла мати проблеми зі стягненням коштів від клієнтів.

У 2022 році показник оборотності став нульовим (0). Це може вказувати на те, що компанія не мала дебіторської заборгованості, або її дебітори не здійснили оплату, або дані про дебіторську заборгованість відсутні.

Показник оборотності дебіторської заборгованості є важливим для оцінки того, наскільки швидко компанія може очікувати оплату від своїх дебіторів. Зміни цього показника вказують на можливі фінансові труднощі або проблеми зі стягненням коштів. Компанії слід аналізувати причини змін у цьому показнику та приймати відповідні заходи для забезпечення стабільного стягнення коштів від дебіторів.

З розрахунків видно, що фінансовий стан ДП «БЛАГОДАТНЕ» зазнав значних змін протягом років 2020, 2021 і 2022. У 2022 році компанія зіткнулася з великими фінансовими труднощами, що було відображено у від'ємних показниках рентабельності продажів та прибутку від реалізації продукції, а також нульовому

показнику оборотності дебіторської заборгованості. За цих умов, було б доцільно вжити наступних рекомендацій для усунення поганих результатів:

- фінансовий аналіз та аудит: провести докладний фінансовий аналіз компанії з огляду на всі аспекти її фінансової діяльності. Рекомендується також провести аудит для перевірки фінансової звітності та виявлення можливих проблем;

- планування та бюджетування: розробити детальний фінансовий план та бюджет на майбутні роки з урахуванням поточних проблем і ризиків. Враховуючи фінансову нестабільність, плани повинні бути консервативними;

- диверсифікація ризиків: розглянути можливості розширення бізнесу або диверсифікації продуктового портфелю, щоб зменшити залежність від одного ринку чи продукту;

- ефективне управління дебіторською заборгованістю: вдосконалити систему управління дебіторською заборгованістю для швидшого стягнення коштів від клієнтів та мінімізації ризику не платежів;

- залучення зовнішніх консультантів: розглянути можливість залучення фінансових консультантів або експертів для вирішення фінансових проблем і розробки стратегії виходу з кризи;

- корпоративне управління: зміцнити корпоративне управління, включаючи контроль за витратами, ризиками та внутрішньою аудиторією;

- зв'язок з фінансовими інституціями: звернутися до фінансових інституцій для отримання можливих кредитних ліній чи фінансової підтримки.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

2.1. Організація документального забезпечення розрахунків підприємства з податку на додану вартість

Сучасна система бухгалтерського обліку є невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства та є важливим інструментом для ефективного управління фінансами та оптимізації податкових платежів. Організація документального забезпечення розрахунків підприємства з податку на додану вартість є необхідною складовою цієї системи.

Ефективна організація обліку та звітності щодо ПДВ базується на чіткому розумінні законодавчих актів та положень, які регулюють оподаткування податком на додану вартість в Україні. Однією з основних нормативних актів, які визначають правила оподаткування ПДВ, є Податковий кодекс України. Крім того, існують додаткові постанови, інструкції та роз'яснення податкової служби, які доповнюють цю базу і встановлюють практичні вимоги до обліку та звітності.

У статті 44.1 ПКУ закріплено важливий принцип, згідно з яким платники податків мають обов'язок вести облік доходів, витрат та інших параметрів, що впливають на обчислення податкових зобов'язань, на підставі первинних документів та інших облікових записів. Цей принцип гарантує точність та достовірність інформації, яка подається до податкових органів.

Зміни в правилах ведення податкового обліку, які були впроваджені з 2015 року, відзначаються своєю історичною значущістю. Ці зміни суттєво наблизили податковий облік до бухгалтерського обліку, спрощуючи процес ведення і подачі податкової звітності. При цьому, податковий аудит став ще більш важливим, оскільки його

завдання включає не лише перевірку фінансової звітності, але й підтвердження відповідності правилам ПКУ.

Важливо відзначити, що операції, які відображаються в податковому обліку, тісно пов'язані з бухгалтерськими проведеннями у фінансовому обліку. Ця взаємодія між двома системами обліку дозволяє підприємствам забезпечити точність та послідовність у визначенні об'єктів оподаткування та податкових зобов'язань.

Організація податкового обліку – це складний процес, який передбачає створення та постійне удосконалення системи обліку з метою забезпечення надійної та точної інформації для податкових органів. Він має на меті забезпечити контроль за правильністю нарахування та сплати податкових платежів та своєчасність подачі податкової звітності [16].

Враховуючи важливість організації податкового обліку, облікова політика підприємства включає в себе методи і процедури ведення фінансового, податкового і управлінського обліку. Такий підхід дозволяє підприємствам визначити свій внутрішній стандарт обліку, враховуючи специфіку своєї діяльності. Це описано Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [33].

Необхідно відзначити, що на державному рівні не існує типової форми Наказу про облікову політику, і це дозволяє підприємствам виробляти власні методи та процедури, що відповідають їхній специфіці. При складанні такого наказу важливо враховувати всі аспекти організації податкового обліку, зокрема, внутрішні стандарти, перелік документів, графік документообігу та методика аналітичного податкового обліку.

Облікова політика, як правило, відповідає низці важливих цілей:

- 1) упорядкування облікового процесу на підприємстві: вона створює систематичний підхід до обліку, забезпечуючи однаковий стандарт для всіх операцій і трансакцій;

2) методологічне та методичне відображення майна підприємства: облікова політика допомагає визначити, яким чином різні види активів, зобов'язань і капіталу будуть відображені в бухгалтерських записах та фінансовій звітності;

3) надання плановірності та цілеспрямованості бухгалтерському обліку: облікова політика встановлює правила та процедури, які допомагають забезпечити послідовність і точність обліку;

4) забезпечення ефективного обліку: вона допомагає визначити, як облікова інформація буде зібрана, збережена і представлена, щоб надати найбільшу користь управлінню та стороннім зацікавленим особам.

Облікова політика має бути розроблена відповідно до принципів організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Кожне підприємство вирішує про свою облікову політику самостійно, враховуючи вимоги законодавства та стандартів бухгалтерського обліку.

Зміна облікової політики може стати необхідною з різних причин, і ця зміна повинна бути обґрунтованою та дотримуватися вимог П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни в у фінансових звітах». Статутні зміни, вимоги регулюючого органу та потреба у більш об'єктивному відображенні операцій можуть служити підставами для зміни облікової політики. У такому випадку зміни повинні бути документально зафіксовані і розкриті в примітках до фінансової звітності [30].

При виборі облікової політики впливають різні фактори, такі як різновиди діяльності, розмір підприємства, законодавчі вимоги, особливості ринку, стратегічні цілі та інші. Такий вибір потребує аналізу і ретельного вивчення, оскільки облікова політика впливає на рішення підприємства та спосіб його фінансової звітності.

Облікова політика, яка є невід'ємною частиною фінансової стратегії підприємства, має бути документована та затверджена відповідно до внутрішнього процесу управління. Для цього зазвичай використовується спеціальний наказ чи розпорядження про облікову політику, що приймається керівництвом підприємства [50, с. 41].

Цей документ відіграє ключову роль у визначенні облікових засад, які використовуються для реєстрації фінансових подій та підготовки фінансової звітності. Зміст облікової політики має бути чітким і відповідати потребам та цілям конкретного підприємства.

Керівник підприємства відіграє важливу роль у цьому процесі, оскільки він несе відповідальність за затвердження облікової політики та переконується, що вона відповідає поточним вимогам законодавства та стандартам бухгалтерського обліку. Крім того, керівник може брати участь у визначенні стратегічних аспектів облікової політики, спрямованих на досягнення фінансових цілей та оптимізацію бухгалтерських процесів.

Важливо підкреслити, що облікова політика має бути не лише формальним документом, але й інструментом, який допомагає підприємству досягти фінансової стабільності та ефективного управління. Це означає, що вона повинна постійно оновлюватися та адаптуватися до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, щоб забезпечити найбільш точне та корисне інформаційне джерело для прийняття стратегічних рішень.

Формування облікової політики є важливим етапом у фінансовому управлінні будь-якою компанією, оскільки вона впливає на оподаткування і фінансовий стан підприємства. Наведемо етапи формування облікової політики щодо ПДВ у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Етапи формування облікової політики щодо податку на додану вартість

Етап	Характеристика
1	2
Аналіз правового середовища	Ознайомлення з чинними податковими законами та нормативними актами, що регулюють оподаткування ПДВ в країні. Розуміння обов'язків і прав платників ПДВ, а також перевірка наявності будь-яких спеціальних ставок або звільнень.
Визначення структури оподаткування	Вирішення, які види операцій та товарів будуть підлягати оподаткуванню ПДВ. Розгляд питань включення в базу оподаткування, ставок податку і можливостей отримання звільнень.
Облік операцій	Розробка систем обліку операцій, які підпадають під дію ПДВ. Це включає в себе створення податкових облікових записів та ведення податкової звітності.

Продовження табл. 2.1

1	2
Визначення ставок і тарифів	Визначення ставок ПДВ, які будуть застосовуватися до різних операцій. Зазвичай існують стандартні та понижені ставки, а також можливість застосування нульової ставки.
Податкове планування	Розгляд різних сценаріїв податкового планування для зменшення податкових обов'язків. Це може включати в себе оптимізацію структури операцій або використання звільнень.
Внутрішній контроль і внутрішні аудити	Завжди важливо мати систему внутрішнього контролю для перевірки відповідності облікової політики вимогам законодавства. Внутрішні аудити допомагають виявити та виправити можливі податкові ризики.
Звітність і податкова звітність	Складання і подання відповідної податкової звітності до податкових органів. Це включає в себе подання податкових декларацій та інших документів, що відображають операції з ПДВ.

Джерело: складено автором на основі [15]

За допомогою етапів, представлених в таблиці 2.1, можна отримати чітку облікову політику розрахунків з ПДВ, яка допоможе підприємствам виконувати всі податкові обов'язки та оптимізувати податковий бар'єр.

Наказ про облікову політику досліджуваного підприємства «БЛАГОДАТНЕ» наведено у додатку Г. Він включає в себе:

- загальні положення;
- організацію бухгалтерського обліку і первинний облік;
- повноваження на підпис документів;
- форму обліку;
- документообіг;
- облік необоротних активів;
- нематеріальні активи;
- запаси;
- біологічні активи;
- готівкові операції;

- інвентаризацію;
- податковий облік;
- дебіторську заборгованість;
- облік зобов'язань;
- інші активи та зобов'язання;
- облік доходів;
- облік витрат;
- витрати на позики;
- облік розподілу прибутку;
- фінансову звітність;
- прикінцеві положення.

Як зазначає О.О. Василик, національні положення та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку залишають невизначеними методику проведення бухгалтерського обліку непрямих податків, і в цьому контексті особливо податку на додану вартість. Це впливає з того, що облік цього виду оподаткування регулюється виключно податковим законодавством [2, с. 104].

Ця ситуація ставить перед суб'єктами господарювання важливе завдання – ретельно закріпити невизначені аспекти обліку, нарахування та сплати податку на додану вартість на мікрорівні. Враховуючи той факт, що національні та міжнародні стандарти не надають конкретних методичних вказівок у цьому плані, суб'єкти господарювання мають самостійно розробляти та застосовувати оптимальні практики обліку ПДВ.

Завдяки відповідальному підходу до цієї задачі, підприємства зможуть забезпечити точність та надійність свого обліку ПДВ на всіх етапах оподаткування. Такий підхід до регулювання непрямих податків, включаючи податок на додану вартість, є важливим для забезпечення фінансової стабільності та відповідності податковим нормам та вимогам національного законодавства.

У висвітленні питань організації податкового обліку в наказі про облікову політику слід керуватися рекомендаціями Л. І. Новосельської, забезпечуючи деталізацію облікової політики кожного пункту за видами податкових платежів та методику ведення аналітичного податкового обліку. Такий підхід допоможе підприємству ефективно впорядкувати свою систему обліку та забезпечити відповідність законодавству у сфері податків [20, с. 276].

Для забезпечення ефективної фіксації господарських операцій, які виконує досліджуване підприємство «БЛАГОДАТНЕ», використовуються первинні документи, які дозволяють точно відстежувати всі фінансові та податкові операції. Зобразимо рух документів з обліку податку на додану вартість ДП «БЛАГОДАТНЕ» (рис. 2.1).

Податкова звітність щодо ПДВ включає в себе декларації з податку на додану вартість та додатки до неї, які мають бути подані до органів податкової служби. Строки подання звітності визначаються законодавством і можуть варіюватися в залежності від типу оподатковуваних операцій і режиму оподаткування підприємства.

Підприємство повинно вести облік та звітність щодо ПДВ з дотриманням всіх вимог законодавства, оскільки недотримання правил може призвести до фінансових санкцій та податкової відповідальності. Важливо проводити систематичну оцінку ризиків та вживати необхідні заходи для запобігання помилкам та порушенням при веденні обліку ПДВ.

Крім того, важливо враховувати, що ефективний облік та контроль розрахунків з бюджетом відіграють ключову роль у створенні довіри як з боку податкових органів, так і з боку бізнес-спільноти. Чітка та прозора система оподаткування сприяє підвищенню довіри між державою і підприємствами.

Так, зі змінами у законодавстві, впровадженими з 1 січня 2015 року, підприємства перейшли на електронний формат податкових накладних, що стало ще одним кроком до більшої ефективності та екологічної відповідальності. Такі інновації спростили процеси обліку та звітності і покращили співпрацю з бюджетними органами [7].



Рисунок 2.1 - Рух документів з обліку податку на додану вартість ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

У таблиці 2.2 представлено графік документообігу розрахунків з ПДВ для ДП «БЛАГОДАТНЕ». Графік документообігу розрахунків є ключовим інструментом в управлінні податковою діяльністю підприємства, оскільки він допомагає забезпечити своєчасне складання та подання податкової звітності, а також своєчасну оплату податку на додану вартість.

Таблиця 2.2 – Графік документообігу розрахунків з ПДВ

Назва документа	Складання, прийом документа				Обробка документа	
	Кількість екземплярів	Відповідальні за складання, оформлення (перевірки на час вступу документа)	Момент складання (перевірки)	Строк надання до бухгалтерії	Відповідальна особа за прийняття документа	Термін обробки документа
1. Видаткова накладна	2	Бухгалтер	В день відпустки товару	Не пізніше 3 днів з дня постачання товару	Бухгалтер (Головний бухгалтер)	1 день
2. Податкова декларація з ПДВ	1	Головний бухгалтер	Щомісячно	Протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця	Головний бухгалтер	1 день
3. Акт виконаних робіт	2	Бухгалтер	Не пізніше 3 днів з дня надання послуг	Не пізніше 3 днів з дня надання послуг	Бухгалтер (Головний бухгалтер)	1 день
4. Рахунок-фактура	2	Бухгалтер	Не пізніше 5 днів з дня поставки товару/надання послуг	Не пізніше 5 днів з дня поставки товару/надання послуг	Бухгалтер (Головний бухгалтер)	1 день
5. Податкова накладна	2	Бухгалтер	По закінченню місяця	Першого числа місяця наступного за звітом	Бухгалтер (Головний бухгалтер)	1 день
6. Розрахунки коригування кількісних і вартісних показників	2	Бухгалтер	По закінченню місяця	Першого числа місяця наступного за звітом	Бухгалтер (Головний бухгалтер)	1 день

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Таблиця 2.2 визначає порядок складання, обробки та подання документів з ПДВ, а також встановлює терміни виконання кожної операції. Важливо дотримуватися цього графіку для забезпечення ефективності і точності податкової облікової діяльності сільськогосподарського підприємства. Графік документообігу розрахунків з ПДВ є необхідним інструментом для підприємства, яке здійснює господарську діяльність в Україні. Він допомагає забезпечити своєчасну та правильну подачу податкової звітності та сплату податку на додану вартість. Окрім того, він сприяє покращенню контролю за фінансовою діяльністю.

Основним первинним документом, який служить основою для фіксації податкового кредиту та податкового зобов'язання з ПДВ, є податкова накладна. Цей документ визначається за Наказом Міністерства фінансів від 31 грудня 2015 року № 1307 і був оновлений у квітні 2023 року.

У зв'язку із воєнним станом, Єдиний електронний реєстр податкових накладних не працював, тому реєстрація податкових накладних не проводилася ні за старою, ні за новою формою ПН. Після відновлення податкових обов'язків стосовно реєстрації податкових накладних була введена нова форма ПН за Наказом № 463 від 28 грудня 2022 року [34].

Важливо зауважити, що податкова накладна існує лише в електронному вигляді та використовується суб'єктами господарювання, які є платниками ПДВ, для обліку свого податкового зобов'язання та податкового кредиту, що виникає від цього податку. Податкові накладні повинні бути складені на дату виникнення податкових обов'язків, яка визначається на підставі правила першої події. Це може бути дата фактичної доставки товару, дата відвантаження, дата операції з надання послуг, а також дата отримання передоплати за товари, роботи або послуги. Іншими словами, дата виписування податкової накладної визначається на підставі події, яка сталася раніше, і не залежить від того, чи було воно сплачено частково, повністю або передплачено.

Згідно зі статтею 201 Податкового кодексу України, податкова накладна вважатиметься дійсною і дозволить реєстрацію у Єдиному державному реєстрі

платників, лише якщо в ній будуть відображені обов'язкові реквізити, зазначені на рисунку 2.2.

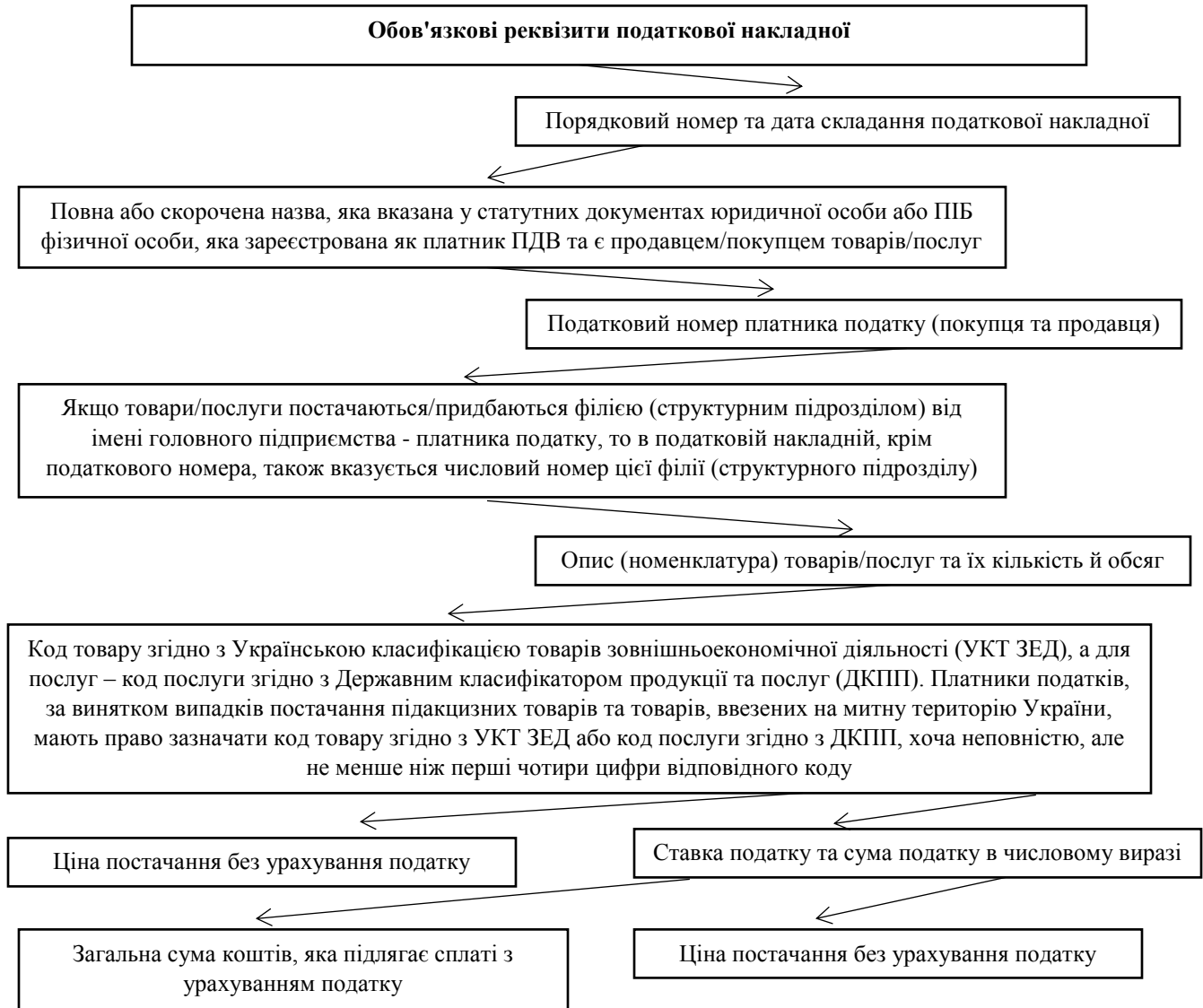


Рисунок 2.2 – Обов'язкові реквізити податкової накладної

Джерело: побудовано автором на основі [27]

Починаючи з 01.09.2023 року, набули чинності важливі зміни щодо податкової документації, включаючи:

- оновлену форму податкової декларації з ПДВ;
- оновлену форму уточнюючого розрахунку податкових зобов'язань з ПДВ.

Ці зміни були впроваджені згідно з Наказом Міністерства фінансів від 17.05.2023 року № 256 і відображають актуальні вимоги та стандарти в галузі обліку податків.

Важливо відзначити, що зміни, які стосуються приміток 4 та 5 до податкових накладних (ПН) щодо використання серії та номера паспорта платника ПДВ замість податкового номера, також були внесені в Наказі № 256.

Раніше така практика була можливою лише за одночасного виконання чотирьох умов:

- для фізичних осіб;
- за умови релігійних переконань таких осіб;
- з наявністю спеціальної відмітки у паспорті;
- з повідомленням контролюючого органу.

У новому наказі ця норма була відредагована і було вилучено вимогу щодо релігійних переконань. Зараз ця норма застосовується лише до громадян України, у яких є відповідна відмітка у паспорті щодо права здійснювати платежі за серією та номером паспорту. Ці зміни спрощують та раціоналізують процедуру обліку податків і відповідають актуальним стандартам в галузі податкового адміністрування

Всі відомості в податковій накладній, які включають в себе цінові значення, обов'язково заповнюються у гривнях із копійками, за винятком ситуацій, які спеціально визначені відповідно до цього Порядку (рис. 2.3).

Реєстрація податкової накладної в базі Державної податкової служби (ЄРПН) - це важливий крок для забезпечення прав покупця на отримання податкового кредиту і обов'язок продавця. В Податковому кодексі чітко визначені терміни реєстрації ПН в ЄРПН. Згідно змін порядку реєстрації ПН у період воєнного стану, Законом №2876 були змінені терміни реєстрації податкових накладних:

- для податкових накладних, складених з 1-го по 15-е число місяця, граничний термін реєстрації було збільшено на 5 днів. Це дає більше часу для їхньої подачі та обробки;



Рисунок 2.3 – Правила заповнення податкової накладної податкової накладної

Джерело: побудовано автором на основі [27]

- для податкових накладних, складених з 16-го числа місяця і до кінця місяця, граничний період реєстрації було збільшено на 3 дні. Ця зміна сприяє більш гнучкій реєстрації податкових документів;

- щодо «мінусових» РК (розрахунків коригування), складених постачальником для платників ПДВ, граничний термін для їхньої реєстрації становить 18 днів з дня

їхнього отримання покупцем. Це враховує особливості обліку інформації під час воєнного стану [38].

Звертаючи увагу на терміни розгляду скарг на відмову в реєстрації ПН регіональною комісією, відповідно до Закону №2836, цей період збільшено до 10 робочих днів. Важливо враховувати, що у випадку неподання документації з запереченнями податківцям, втрачається право оскаржувати рішення регіональної комісії про відмову в реєстрації ПН та РК. Ці новації спрощують і уточнюють процедуру реєстрації податкових документів під час воєнного стану [36].

Підтвердженням реєстрації ПН в ЄРПН або навпаки - їх блокування або відхилення - є квитанція, яка надсилається платнику податку у текстовому форматі протягом робочого дня в електронному вигляді. У випадку, якщо продавець не отримує таку квитанцію про прийняття, припинення або відхилення реєстрації протягом робочих днів, відповідна податкова накладна вважається незареєстрованою. Важливо зауважити, що неререєстрація ПН в державному податковому реєстрі не звільняє продавця від обов'язку включення суми ПДВ, яка зазначена у такій накладній, до відповідної звітної суми ПЗ за звітний період.

Покупці (одержувачі) товарів і послуг можуть з легкістю нараховувати суму податку, яка підлягає податковому кредиту, коли вони отримують податкову накладну від податкової інспекції. Ця накладна стає ключовим документом для обчислення податкових зобов'язань.

Для отримання такої важливої податкової накладної, яка має бути зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), покупець легко може виконати процедуру. Для цього він просто надсилає електронний запит до ЄРПН. Цей ефективний механізм дозволяє забезпечити правильне облікове оформлення податкових операцій та спрощує процес відстеження податкових зобов'язань. Відобразимо систему руху податкових накладних на досліджуваному підприємстві «БЛАГОДАТНЕ» (рис. 2.4.).

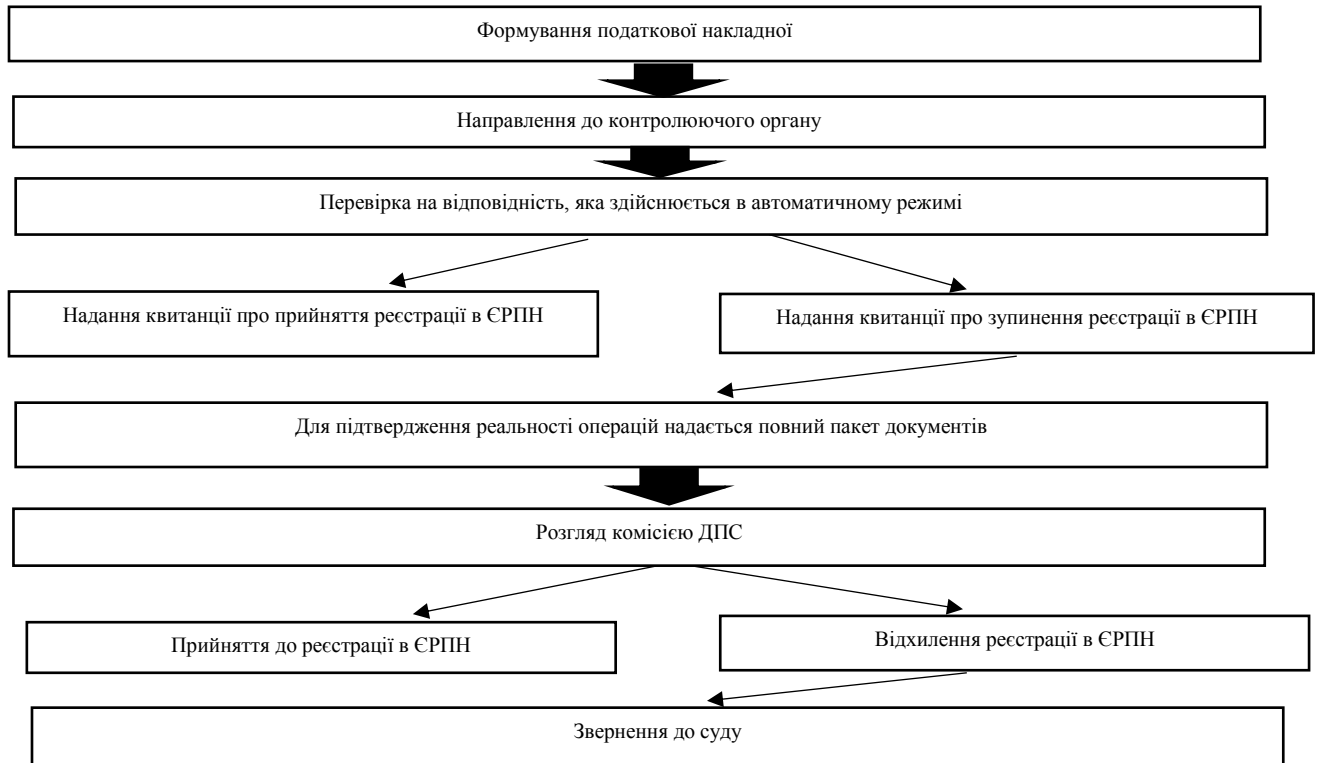


Рисунок 2.4 – Система руху податкових накладних на підприємстві «БЛАГОДАТНЕ»

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Таким чином для отримання податкової накладної, яка має бути зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних, покупець може легко виконати процедуру, надсилаючи електронний запит до контролюючого органу. Цей ефективний механізм сприяє правильному обліковому оформленню податкових операцій та спрощує відстеження податкових зобов'язань на прикладі підприємства «БЛАГОДАТНЕ».

2.2. Методика обліку розрахунків підприємства з податку на додану вартість

До серпня 2019 року, система бухгалтерського обліку податку на додану вартість в Україні регулювалася однією основною нормативною документацією, а саме «Інструкцією з бухгалтерського обліку податку на додану вартість» (Інструкція №

141), яка була затверджена Міністерством фінансів України ще в 1997 році. Протягом цього періоду, до цієї Інструкції періодично вносилися зміни та доповнення [41].

Зараз ситуація з обліком ПДВ зазнала суттєвих змін. Суб'єкти господарювання повинні дотримуватися правил податкового обліку, встановлених Податковим кодексом України, бухгалтерськими стандартами (національними чи Міжнародними стандартами фінансової звітності), та Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Інструкція № 291) [40].

Важливо зауважити, що рекомендації, які містила Інструкція № 141, можуть бути корисними для підприємств при організації обліку ПДВ, але слід враховувати, що вони повинні бути відповідним чином вирішені в обліковій політиці підприємств та сумісні зі стандартами бухгалтерського обліку [18, с. 175].

При цьому, звітність та облік з ПДВ в Україні мають кілька особливостей, які включають в себе різні методи визначення дати визнання податкового зобов'язання та податкового кредиту, складання та реєстрацію податкових накладних у електронній формі в Єдиному реєстрі податкових накладних, а також використання системи електронного адміністрування для розрахунків з бюджетом. Ці аспекти потребують уважності та дотримання всіх вимог податкового законодавства.

У зв'язку із поточним законодавством України, бухоблік розрахунків має свої особливості в національній практиці. Однією з таких особливостей є поділ бухгалтерського обліку на два види: фінансовий та управлінський. Крім цього, податкове законодавство встановлює третій вид бухгалтерського обліку - податковий облік. В цьому контексті важливо зазначити, що актуальною задачею удосконалення бухгалтерського обліку є гармонізація методів і принципів бухзвітності та податкової звітності. Слід підкреслити, що прийняття змін у Податковому кодексу України є одним із кроків у цьому напрямку.

У світлі різниці у підходах до податкового та фінансового обліку ПДВ, виникає необхідність уважно аналізувати та зрівнювати дані цих двох видів обліку. Цей процес

є ключовим для забезпечення відповідності податкових зобов'язань та фінансової звітності компанії. Необхідність у точності та досконалості в оцінці цих даних важлива не лише для фінансових аналітиків, але й для ефективного управління підприємством.

На рисунку 2.5 можна побачити паралельні форми бухгалтерського та податкового обліку розрахунків за податком на додану вартість. Це візуалізує різницю між підходами та сприяє зрозумінню важливості гармонізації цих процесів для підприємства. У контексті сучасного бізнесу, де деталі та точність - ключові аспекти успішності, розуміння цієї проблематики має велике значення для керівництва та фахівців у галузі фінансів та обліку.

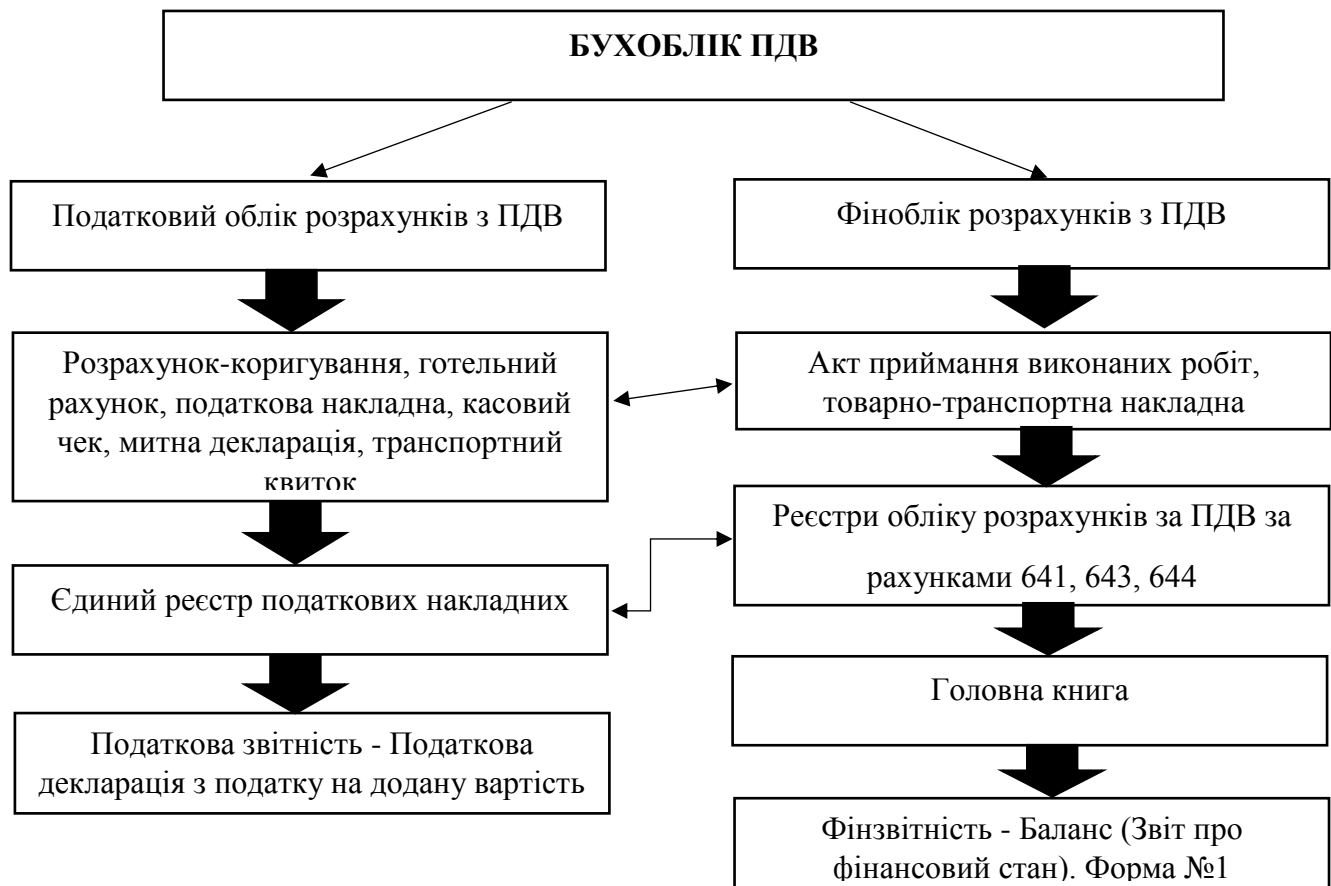


Рисунок 2.5 – Схема ведення податкового та фінансового обліку податку на додану вартість

Джерело: побудовано автором на основі [29]

Що стосується Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій для відображення розрахункових податкових операцій в бухгалтерському обліку використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами». Цей рахунок, який служить основою для систематизації інформації про всі види платежів підприємства до бюджету, забезпечує чіткий облік податків з працівників та доходів від фінансових санкцій.

На 641 рахунку «Розрахунки за податками» проводиться детальний облік всіх бюджетних податків, включаючи податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, податок на прибуток, податок на майно, податок на додану вартість та інші. Наприклад, для податку на додану вартість у суб'єкта господарювання ДП «БЛАГОДАТНЕ» відкривається аналітичний рахунок "Розрахунки за податком на додану вартість" під номером 6418.

За кредитом 64 рахунку відображається нарахування податків та інших платежів до бюджету, такі як податкові зобов'язання з ПДВ. За кредитом 64 рахунку відображаються податки, що підлягають відшкодуванню з бюджету, а також їхню сплату або списання. Наприклад, суми податкового кредиту з ПДВ та суми ПДВ, які перераховані платником податків до бюджету [40].

Слід відзначити, що субрахунок 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» виконує важливу роль у системі бухгалтерського обліку. Його призначенням є точний облік розрахунків за обов'язковими платежами та зборами, які визначаються і сплачуються відповідно до вимог чинного законодавства. Цей субрахунок дозволяє підприємствам дотримуватися не лише фінансової дисципліни, але й забезпечує їм повний облік фінансових зобов'язань перед бюджетом.

Окрім того, важливо відзначити, що субрахунок 642 відрізняється від рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням», оскільки саме на ньому ведеться облік платежів, які не включають страхові внески. Це дозволяє компаніям точно відслідковувати і звітувати про всі обов'язкові фінансові зобов'язання, забезпечуючи тим самим прозорість та дотримання усіх нормативних вимог.

Такий підхід до обліку обов'язкових платежів на рахунку 642 допомагає не лише в уникненні можливих фінансових ризиків, але й сприяє ефективному управлінню фінансовими ресурсами підприємства. У результаті, підприємства можуть забезпечити стійкий фінансовий стан та вчасну сплату всіх обов'язкових платежів, що позитивно впливає на їхню репутацію та сприяє сталому розвитку.

Додатково, для систематизації обліку податку на додану вартість (ПДВ) передбачено використання двох додаткових субрахунків, що робить бухгалтерський облік більш деталізованим:

- субрахунок 643 «Податкові зобов'язання» використовується для відображення суми податку на додану вартість, яка визначається на основі отриманих передоплат або авансів за готову продукцію, товари, нематеріальні активи, роботи та послуги, інші матеріальні цінності які підлягають відвантаженню або виконанню. Цей субрахунок надає можливість точного визначення податкового зобов'язання з ПДВ на етапі отримання передоплат, забезпечуючи тим самим відповідність бухгалтерського обліку законодавчим вимогам;

- субрахунок 644 «Податковий кредит» використовується для реєстрації суми податку на додану вартість, за яку суб'єкт господарювання має право зменшити своє податкове зобов'язання. Такий підхід до обліку ПДВ дозволяє підприємствам максимально використовувати можливості зменшення податкових обов'язків, сприяючи ефективному фінансовому управлінню та підтримці стабільності підприємства (рис. 2.6).

Отже, на сьогоднішній день для систематизації даних про стан усіх фінансових обов'язків, пов'язаних із податковими та бюджетними зобов'язаннями згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій організацій, використовується 64 рахунок «Розрахунки за податками». Цей рахунок не має жодної конкретної деталізації субрахунків (залишається на розсуд підприємств, які самостійно визначають необхідний рівень деталізації відповідно до своїх управлінських потреб).

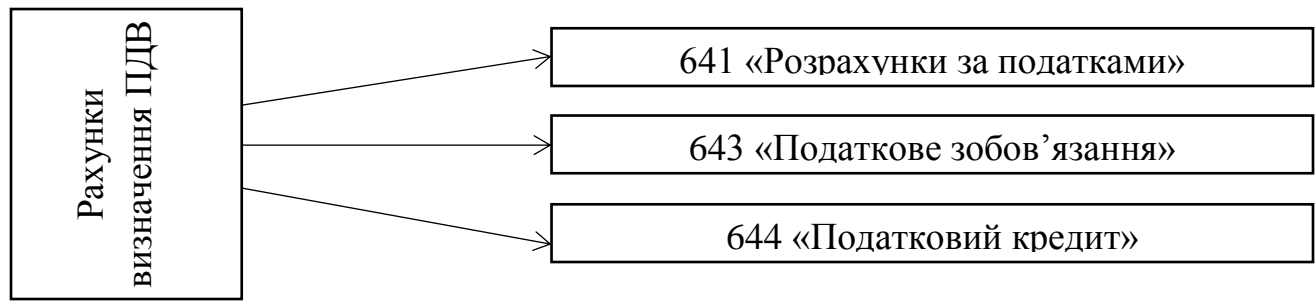


Рисунок 2.6 – Рахунки визначення податку на додану вартість

Джерело: побудовано автором на основі [57, с. 1197]

Втім, Інструкція з бухгалтерського обліку податку на додану вартість накладає на суб'єктів господарювання обов'язок вести бухгалтерський облік за допомогою конкретних субрахунків: 641 «Розрахунки за податками», 643 «Податкове зобов'язання» та 644 «Податковий кредит». Таким чином, ми спостерігаємо розходження між вимогами Плану рахунків та Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість [40; 46].

Це породжує суттєве питання про доцільність використання закріплених субрахунків 643 та 644, оскільки їхнє застосування в контексті існуючих норм може призвести до невідповідностей і непорозумінь в бухгалтерському обліку. Таким чином, важливо розглянути можливість гармонізації цих підходів для забезпечення єдиної та зрозумілої системи обліку податкових зобов'язань і кредитів.

Податок на додану вартість визнаний одним із важливих елементів фінансової системи України, що забезпечує стабільний дохід для бюджету країни. З одного боку, він відображає ефективність фіскальної політики, а з іншого - видається найбільш складним у плані обліку та адміністрування. Практика показує, що розрахунки за податком на додану вартість породжують численні труднощі та суперечності, пов'язані з точним застосуванням норм, ідентифікацією сум податкового зобов'язання та податкового кредиту, а також механізмом їхнього відображення та оплати.

Електронний рахунок, впроваджений у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, стає ключовим елементом управління податковими обов'язками. Це спеціальний рахунок, який платник податку відкриває в територіальному органі Державної казначейської служби України. Через цей рахунок здійснюється перерахунок коштів з поточного рахунку платника, що робить процес оплати податкових зобов'язань більш ефективним та транспарентним.

Обчислення податку на додану вартість для сільгоспвиробників, які працюють на спеціальному режимі оподаткування, становить складний аспект їхньої фінансової діяльності. Ефективний метод його відображення вимагає глибокого аналізу, що формується на основі ретельного обліку та аналізу фінансової інформації для податкової звітності.

Цей процес вимагає від сільгоспвиробників не лише знань податкового законодавства, але й високого рівня бухгалтерської експертизи, оскільки точний розрахунок податку на додану вартість є ключовим для правильного фінансового управління та забезпечення дотримання всіх податкових вимог.

Використання даних бухгалтерського обліку для складання податкової звітності не тільки відображає фінансовий стан сільгоспвиробників, але й створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих фінансових рішень та стратегій податкового планування.

В таблиці 2.3 наведено не лише перелік основних операцій ДП «БЛАГОДАТНЕ», але й їхній зміст, який дозволяє зрозуміти контекст і вплив кожної операції на фінансовий стан підприємства. Цей розділ створений для надання чіткої та конкретної інформації щодо механізмів обліку податкових зобов'язань, сприяючи зрозумілому відображенню цих процесів у бухгалтерському обліку.

Податковий кредит – це фінансова можливість, яку має платник податку для зменшення своїх податкових зобов'язань у звітному періоді. Сутність податкового кредиту полягає в тому, що платник податку має право враховувати суму ПДВ, яку він виплатив чи нарахував у звітному періоді під час придбання товарів, робіт або послуг.

Таблиця 2.3 – Основні господарські операції ДП «БЛАГОДАТНЕ» з обліку податкових зобов'язань з ПДВ

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Перша подія – отримання передоплати		
Одержано передоплату на поточний рахунок від покупця	311	681
Відображено суму податкового зобов'язання	643	6418
Відвантажено товар покупцю	361	701
Списання раніше податкового зобов'язання з ПДВ за раніше відображеною операцією	701	643
Здійснено взаємозалік заборгованості за розрахунками	681	361
Перша подія – постачання товару		
Відвантажено товар покупцю	361	701
Відображено суму податкового зобов'язання	701	6418
Сплачено відвантажені товари покупцем	311	361
Списано собівартість реалізованих товарів	902	281

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Цей механізм створює можливість для підприємств ефективно коригувати свої податкові зобов'язання, враховуючи витрати на операції з придбання та використання ресурсів. Податковий кредит визначається сумою ПДВ, що включає як оплачені, так і нараховані суми під час ведення господарської діяльності.

Цей підхід допомагає підприємствам оптимізувати свій фінансовий облік та сприяє створенню більш ефективної податкової стратегії в контексті звітного періоду [19, с. 95].

Бухгалтерська та звітна інформація, пов'язана із відображенням податкового кредиту, повинна бути не лише достовірною, але й повною та точною. Це важливо

забезпечити як у декларації з податку на додану вартість, так і в облікових документах, таких як Головна книга, аналітичні та синтетичні реєстри.

Інформація, яка фігурує в декларації з ПДВ, повинна відповідати не лише обліковим записам у книзі купівлі та продажів, але і відзеркалювати операції, здійснені в рамках попереднього авансу, а також при отриманні матеріальних цінностей та послуг. Це важливий аспект для створення надійності фінансової звітності.

У таблиці 2.4 відобразимо основні операції з обліку податкового кредиту з податку на додану вартість на досліджуваному підприємстві.

Відповідно до Методичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію облікових процесів у сільськогосподарських підприємствах, ведення обліку розрахунків з бюджетом визначається використанням Журналу-ордера №3 Г с. г. та відомості аналітичного обліку за 64 рахунком (ф. №3.5 Г с. г.). У цих документах фіксується поточна заборгованість за податками, яка розподіляється за їх видами за місяць, а також зберігається наростаючим підсумком з початку року.

Таблиця 2.4 – Основні господарські операції ДП «БЛАГОДАТНЕ» з обліку податкового кредиту з ПДВ

	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Перша подія – здійснення передоплати			
	Перераховано аванс постачальнику	371	311
	Відображено податковий кредит з ПДВ згідно податкової накладної	644	631
Друга подія – надходження товару			
	Одержано товар та оприбутковано його на склад	281	631
	Відображення податкового кредиту після зареєстрованою податкової накладної	641	644
	Закриття розрахунків за постачання	631	371

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Аналітичний реєстр відомості визначає окремий рядок для кожного виду податку чи платежа, створюючи докладний звіт про заборгованість. Цей підхід забезпечує точність та системність обліку податків і платежів.

Загальні підсумки зберігаються в Журналі-ордері №3 Г с. г., з де ця інформація переносяться у Головну книгу, утворюючи компактний та вичерпний звіт, що відображає стан розрахунків за податками та платежами з бюджетом (рис. 2.7).

Аналітичний та синтетичний облік податків і платежів стає необхідною ланкою у вирішенні стратегічних завдань для керівництва підприємства, єдністю, що визначає фінансовий портрет суб'єкта господарювання. Інформація, що міститься в даних бухгалтерського обліку та податкової звітності, відіграє ключову роль у розумінні фінансового стану підприємства, виявленні боргів та становленні ефективної стратегії управління.

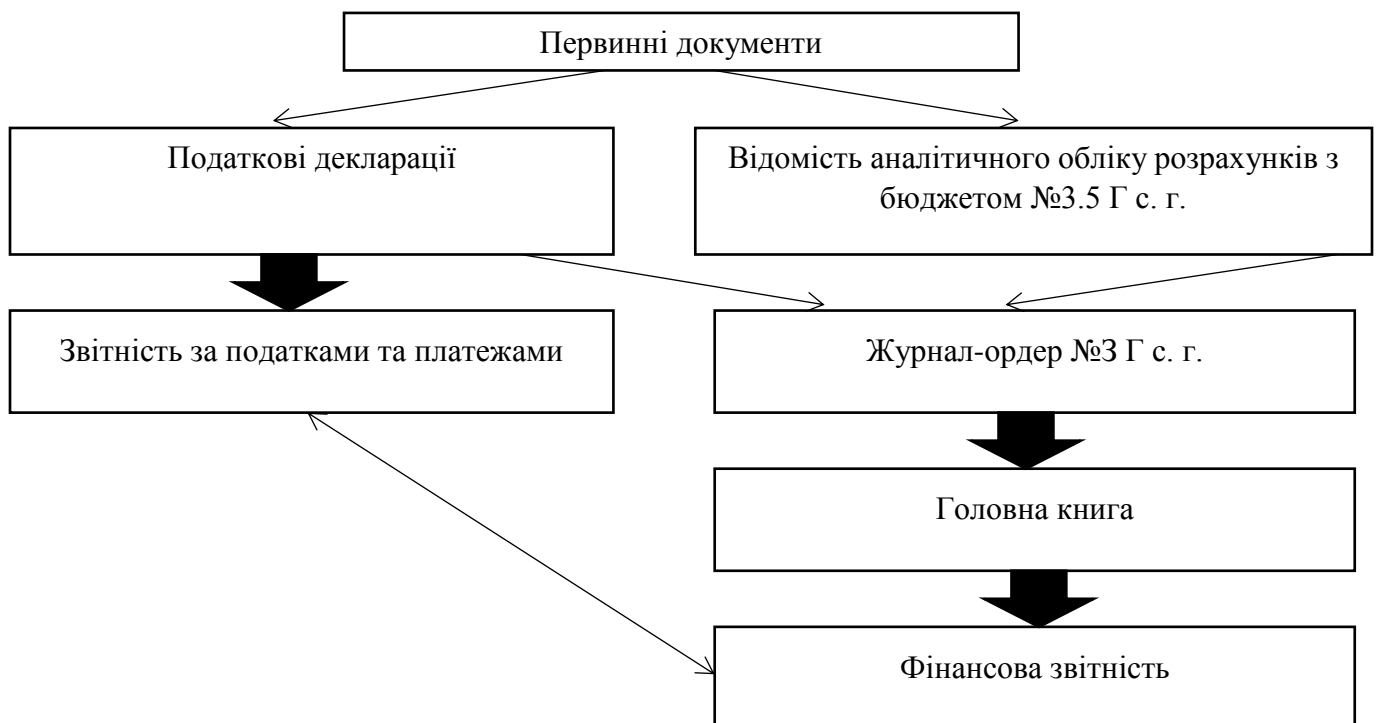


Рисунок 2.7 – Послідовність проведення розрахунків за податками з використанням журнально–ордерної форми обліку на ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Аналітичний та синтетичний облік податків і платежів стає необхідною ланкою у вирішенні стратегічних завдань для керівництва підприємства, єдністю, що визначає фінансовий портрет суб'єкта господарювання. Інформація, що міститься в даних бухгалтерського обліку та податкової звітності, відіграє ключову роль у розумінні фінансового стану підприємства, виявленні боргів та становленні ефективної стратегії управління.

Організація податкового обліку на даному етапі передбачає створення системи відображення результатів господарської діяльності, враховуючи економічні та організаційні особливості підприємства. Результати цієї системи не лише гарантують достовірність інформації, а й сприяють її сумлінному використанню для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень. Це визначається не лише актуальністю даних, але й їхньою адаптованістю до конкретних потреб керівництва, що створює основу для ефективного управління підприємством.

Крім фінансової звітності, ДП «БЛАГОДАТНЕ» систематично подає Податкову декларацію з податку на додану вартість, дотримуючись методики, що визначена в наказі Міністерства фінансів України від 28.01.2016 року під № 21 «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість».

Всі показники у податковій декларації фіксуються у гривневому еквіваленті, що відбувається без вказівки копійок, з дотриманням відповідного округлення відповідно до правил. Суб'єкт господарювання персонально розраховує обов'язок з сплати податку за відповідний період та акуратно реєструє цю інформацію у податковій звітності.

Важливо відзначити, що дані, викладені у податковій звітності, повинні відповідати інформації, яка зареєстрована в бухгалтерському обліку підприємства. У рядках податкової звітності, що не заповнюються, нулі, прочерки та інші знаки чи символи не проставляються.

Передача податкової звітності шляхом електронного сполучення в електронному форматі є процесом, який впроваджується відповідно до чіткого регламенту, стосовно

якого готують та подають податкові документи за допомогою телекомунікаційного зв'язку.

Суб'єкт господарювання має обов'язок подати декларацію за звітний період, коли мають місце об'єкти оподаткування, або у випадку, якщо наявна інформація, що вимагає декларування. Цей підхід наголошує необхідність забезпечення точності та своєчасності надання інформації щодо оподаткування, сприяючи ефективному веденню обліку та забезпечуючи правильність у виконанні податкових зобов'язань.

2.3. Автоматизація обліку розрахунків підприємства з податку на додану вартість

Процес автоматизації обліку є неухильним кроком у напрямку сучасної трансформації бухгалтерського обліку на підприємстві. У світлі того, що традиційний облік не відповідає сучасним вимогам оперативної інформації, виникає необхідність у використанні комп'ютерних систем та передових технологій для ефективного ведення обліку.

Дослідження вказують на те, що підприємства мають значний мікроекономічний приріст завдяки застосуванню сучасних автоматизованих інформаційних систем управління закупівлями. Це, в основному, пов'язано з підвищеною можливістю контролю над господарськими процесами в реальному часі. Планування закупівель відзначається економічним вирашем через зменшення обсягів страхових запасів, скорочення недоотриманих матеріальних ресурсів і уникнення можливих відхилень від плану виробництва.

Отже, основний плюс використання автоматизованих інформаційних систем полягає у вчасному уникненні негативних економічних ризиків. Це сприяє оптимізації економічних процесів та створює умови для стабільного функціонування підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища [49, с. 42].

Електронний документообіг - це процес обміну, обробки та зберігання документів у цифровому форматі за допомогою інформаційних технологій і електронних систем. Цей підхід використовується для полегшення роботи з документами, зменшення паперового обігу та покращення ефективності бізнес-процесів.

Основні компоненти електронного документообігу включають в себе:

- створення електронних документів: замість паперових документів створюються цифрові версії, які можуть бути згенеровані, редаговані та форматовані за допомогою різноманітних програм;

- електронний обмін: документи передаються та обмінюються електронним шляхом. Це може включати в себе електронну пошту, спеціальні платформи для обміну документами, або інші засоби електронного зв'язку;

- підписання електронним підписом: застосування електронних підписів для підтвердження автентичності та цілісності документів;

- зберігання та управління документами: цифрові документи зберігаються в електронному вигляді, і системи управління документами дозволяють ефективно впорядковувати, знаходити та контролювати доступ до них;

- автоматизація робочих процесів: електронний документообіг може бути інтегрований з іншими бізнес-системами для автоматизації різноманітних бізнес-процесів.

Електронний документообіг допомагає підвищити ефективність роботи, заощаджувати час та ресурси, а також зменшувати витрати пов'язані із зберіганням та обробкою паперових документів.

На досліджуваному підприємстві «БЛАГОДАТНЕ» здійснюється електронний документообіг за допомогою сервісу «Вчасно».

Сервіс «Вчасно» – це передовий онлайн-інструмент для електронного документообігу, який вирізняється своєю програмною продукцією. Забезпечуючи автоматизацію електронного документообігу між Користувачами та Контрагентами,

цей онлайн-сервіс дозволяє виконувати операції з підписання, надсилання, отримання та зберігання електронних документів в онлайн-режимі. Також веб-сайт «Вчасно» дозволяє проводити надійний обмін електронними документами, які підтверджені за допомогою кваліфікованого електронного підпису (КЕП). Крім того, його використання дуже просте: достатньо зареєструватися на веб-сайті, і немає потреби встановлювати додаткове програмне забезпечення. Зараз програму «Вчасно» вже активно використовують такі відомі компанії, як «OLX», «Glovo», «lifecell», «Нова пошта» та інші [9].

Розглянемо приклад документообігу на ДП «БЛАГОДАТНЕ» у сервісі «Вчасно». Спочатку підприємство отримує рахунок, а потім на основі рахунка робиться видаткова накладна (рис. 2.8).

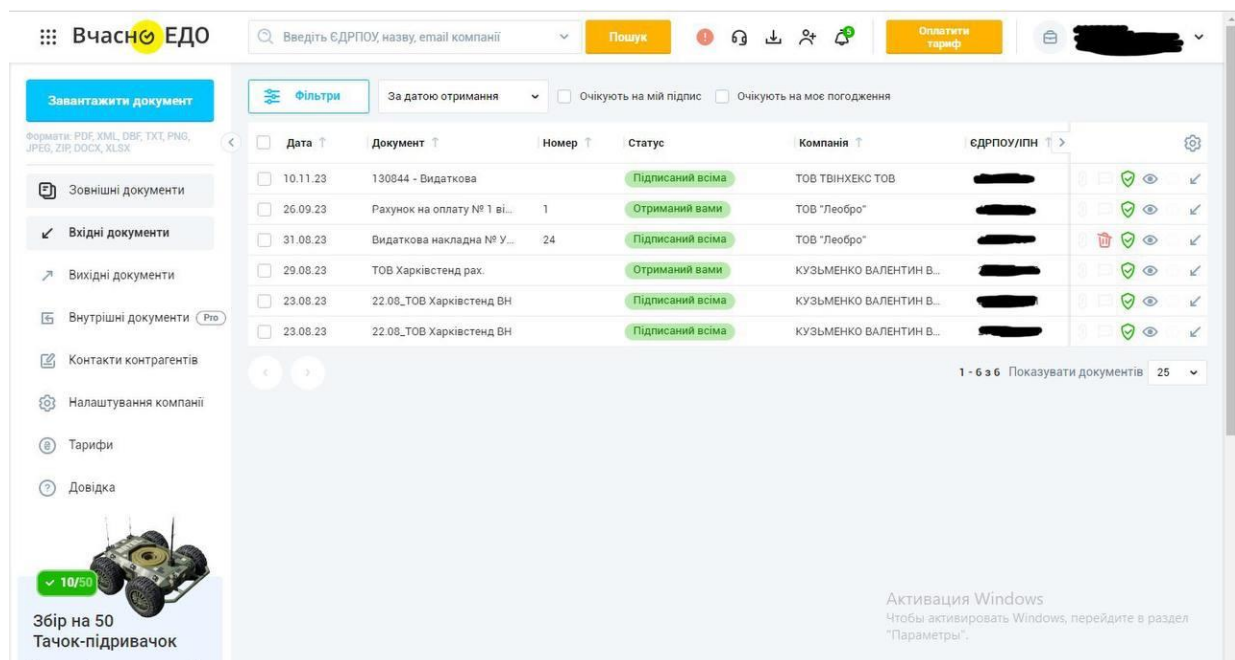


Рисунок 2.8 – Отримані документи ДП «БЛАГОДАТНЕ» у сервісі «Вчасно»
Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

На рахунку оплати ставиться електронна печатка та підпис тільки від постачальника (рис. 2.9).

Оптимізація бухгалтерського обліку спрощує трудові процеси у співробітників облікового апарату та дозволяє швидко та ефективно отримувати необхідну інформацію для цілей управління.

На ринку програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку існує значна конкуренція, включаючи такі відомі продукти, як М.Е.ДОС., 1С: Бухгалтерія, Dilovod, BOOKKEEPER, Дебет Плюс та інші.

Варто зазначити, що досліджуване підприємство вибирає оптимальний підхід, використовуючи два високоякісних продукти - М.Е.ДОС. і 1С: Бухгалтерія 8.3, для забезпечення ефективності та надійності своєї бухгалтерії. Розглянемо кожен програмний продукт окремо.

«1С: Підприємство» – це програмне рішення, призначене для комплексного ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку в комерційних структурах, а також для формування різних видів звітності.

У той час як Указ Президента України № 133 від 28.04.2017 року встановив обмежувальні заходи, що стосувалися фірми «1С», зокрема обмеження торговельних операцій на три роки, у 2020 році компанію «1С» включили до переліку обмежень, які стосувалися проведення державних закупівель та використання продуктів цієї компанії державними установами. Тим не менш, не зважаючи на ці обмеження, програмні продукти «1С» залишаються активно використовуваними в Україні. Навіть при введенні санкцій під час воєнного стану Указу Президента від 15 квітня 2023 року, підприємства продовжують застосовувати «1С: Підприємство» на практиці, і цей програмний продукт залишається популярним серед бізнес-спільноти [54; 53].

Отже, розглянемо даний програмний продукт на прикладі досліджуваного підприємства. На прикладі продажу товару контрагенту, спочатку виписується рахунок на оплату покупцю. В даному випадку рахунок виписаний 19 вересня 2023 на суму 4739,40 грн. На основі рахунку робиться видаткова накладна, а потім вже податкова накладна, вони зроблені в той самий день, коли був рахунок на оплату. Податкова

накладна завжди реєструється за першою подією, тобто при здійсненні платежу або постачанні товару (видаткова накладна) (рис. 2.11).

Документ	Сумма	Валюта
Счет на оплату покупателю 00000000097 от 19.09.2023 9:01:01	4 739,40	грн
Реализация товаров и услуг 00000000097 от 19.09.2023 10:00:00	4 739,40	грн
Налоговая накладная Сн00000000000005 от 19.09.2023 10:01:00	4 739,40	грн
Платежное поручение входящее 00000000157 от 21.09.2023 9:00:00	4 739,40	грн

Рисунок 2.11 – Структура підпорядкованості документа у програмі «1С: Підприємство»

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

На рис. 2.12 виписано рахунок 7 вересня 2023, платіж зроблений 20 вересня 2023, потім реєструється податкова накладна, а реалізація товару здійснена 21 вересня. Дана операція вважається завершеною.

Документ	Сумма	Валюта
Счет на оплату покупателю 00000000100 от 07.09.2023 9:10:00	318 000,00	грн
Платежное поручение входящее 00000000156 от 20.09.2023 9:05:00	318 000,00	грн
Налоговая накладная Сн00000000000008 от 20.09.2023 9:05:01	318 000,00	грн
Реализация товаров и услуг 00000000098 от 21.09.2023 10:00:00	318 000,00	грн

Рисунок 2.12 – Структура підпорядкованості документа у програмі «1С: Підприємство»

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

На рис. 2.13 зобразимо приклад рахунка-фактури. В рахунку вказується № рахунку, дата, постачальник, покупець, договір, найменування товару, кількість, ціна, сума, сума без ПДВ та всього. Унизу вказується кількість найменувань, на яку суму прописом, в тому числі ПДВ прописом та директора (підпис та печатка).

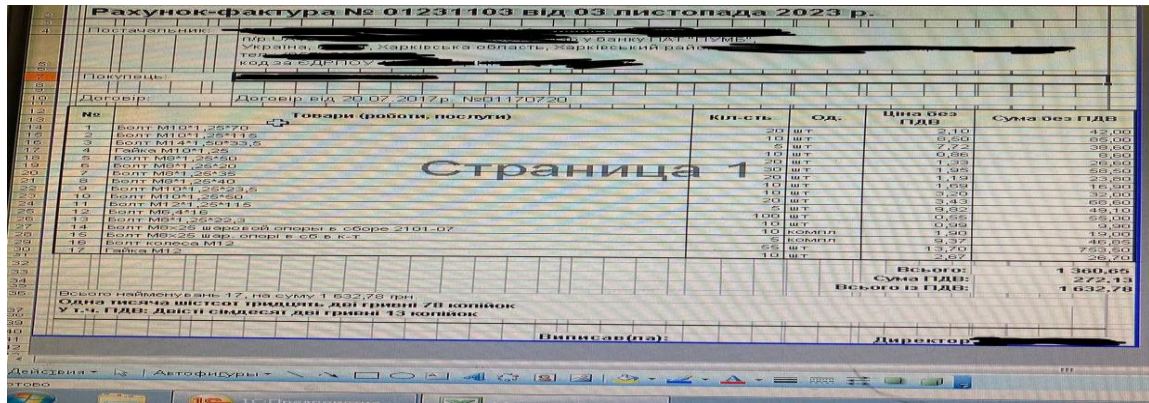


Рисунок 2.13 – Приклад рахунка-фактури у програмі «1С: Підприємство»
 Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

На основі рахунку-фактури робиться видаткова накладна, де вказуються ті ж самі реквізити постачальника та покупця, номер договору та рахунок, згідно якого була зроблена видаткова накладна (рис. 2.14).

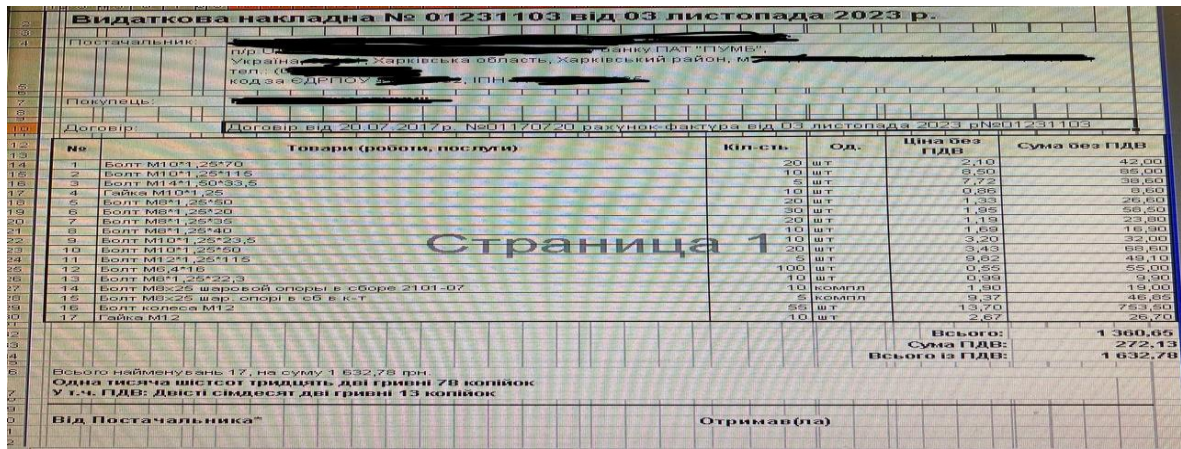


Рисунок 2.13 – Приклад видаткової накладної у програмі «1С: Підприємство»
 Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

М.Е.Дос є популярним українським програмним рішенням, спрямованим на представлення звітності до контролюючих органів та обмін юридично значущими первинними документами між контрагентами у цифровому форматі.

У програмному продукті М.Е.Дос можна легко формувати податкові декларації з ПДВ. Цей процес розпочинається з головного меню → Облік ПДВ → Реєстр виданих та отриманих податкових накладних, надаючи користувачам ефективний і зручний інструмент для управління фінансовою звітністю та обліковими процесами (рис. 2.14).

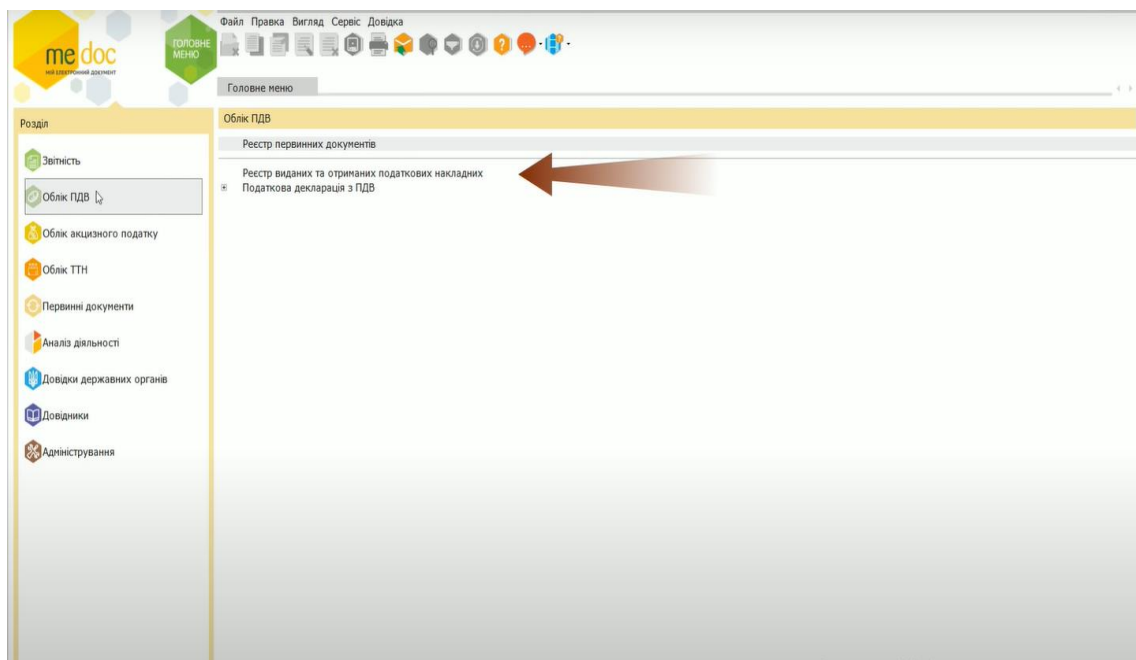


Рисунок 2.14 – Розділ «Облік ПДВ» у програмі М.Е.Дос

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Вкладка «Реєстр виданих та отриманих податкових накладних» представлена у вигляді зручної таблиці, де кожен рядок надає інформацію про податкову накладну. Для докладного ознайомлення з документом можна відкрити окреме вікно, подвійно клікнувши на потрібний запис. Заповнена таблиця цього модуля фактично є Реєстром податкових накладних – чи то виданих, чи отриманих (рис. 2.15).

Отриманий	Виданий	Відсутні у реєстрі	Бланк	Період	Дата виписки	Касовий метод(КМ)	Дата отримання	№	Код кредиту	Код зобов'язання	Контрагент	Тип	Дата реєстрації	Принт
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	26.01.2018	<input type="checkbox"/>		69			ПрАТ "Віртуальні Видані"	Виданий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	26.01.2018	<input type="checkbox"/>		19			ПрАТ "Віртуальні Видані"	Виданий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	25.01.2018	<input type="checkbox"/>		4			ТОВАРИСТВО З	Виданий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	26.01.2018	<input type="checkbox"/>	30.01.2018	22			ТОВАРИСТВО З	Отриманий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	25.01.2018	<input type="checkbox"/>	30.01.2018	125			ПрАТ "Віртуальні Отримані"	Отриманий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	26.01.2018	<input type="checkbox"/>	30.01.2018	124			ПрАТ "Віртуальні Отримані"	Отриманий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	26.01.2018	<input type="checkbox"/>	26.01.2018	66			ТОВ "Аналіз та Р Отримані"	Отриманий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	24.01.2018	<input type="checkbox"/>	26.01.2018	67			ТОВ "Аналіз та Р Отримані"	Отриманий	26.01.2018	
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		J1201009	Счень 2018	26.01.2018	<input type="checkbox"/>	26.01.2018	4			Приватне акціо Отримані"	Отриманий	26.01.2018	

Рисунок 2.15 – Реєстр виданих та отриманих податкових накладних у програмі М.Е.Дос

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

В нижньому рядку електронної таблиці Реєстру податкових накладних автоматично підраховуються суми для відповідних колонок, надаючи зручний огляд фінансових показників. Документи в цьому модулі зручно розділені за закладками: «Видані», «Отримані» та «Відсутні у реєстрі». Сформований реєстр також автоматично відображається у вкладці «Реєстр звітів» для зручного перегляду і аналізу відповідно до звітного періоду. В рамках цього модуля можна виконати відправлення електронною поштою, друкування та підписання електронним підписом. Реєстр податкових накладних, представлений у вигляді електронних таблиць з даними, може використовуватися лише одним користувачем одночасно. Цей реєстр є зручним інструментом для реєстрації виданих та отриманих податкових накладних [59, с. 79].

Щоб сформувати декларацію з ПДВ треба клікнути по закладці «Наступні дії» → «Створити пакет звітів» і обрати додатки, які потрібно зробити (рис. 2.16). В результаті одразу формується декларація та обрані додатки. Створений звіт зберігається у відповідному розділі: Головне меню: Розділ «Звітність» → «Реєстр звітів».

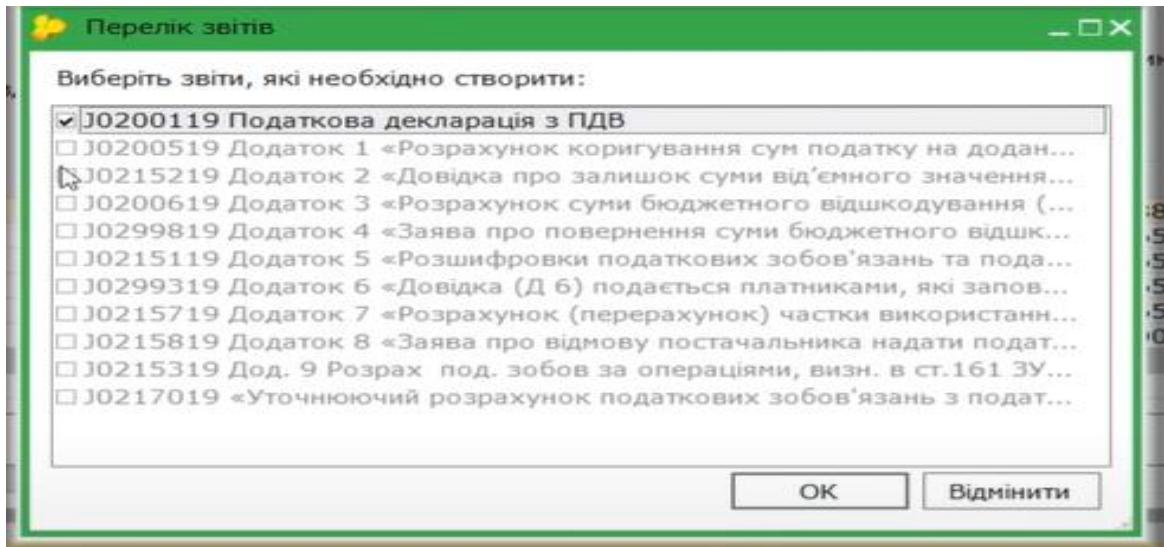


Рисунок 2.16 – Перелік звітів у програмі М.Е.Дос

Джерело: складено автором на основі інформації ДП «БЛАГОДАТНЕ»

З метою подання податкової декларації з ПДВ до Державної податкової служби України, необхідно послідовно підписати відповідні документи електронними цифровими підписами керівництва та головного бухгалтера. Порядок цього підписання передбачає, що першим електронним цифровим підписом є ЕЦП головного бухгалтера, наступним - ЕЦП керівника, і третім - ЕЦП, який функціонує як електронний аналог відбитку печатки платника податків [22, с. 95].

Після успішного підписання податкової декларації з ПДВ, необхідно відправити її до Державної податкової служби України. Це здійснюється шляхом шифрування податкового документа в електронному вигляді та його надсилання до системи електронної звітності органів державної статистики (СЕЗ ОДС) (раніше надсилалось до Центру обробки електронних звітів (ЦОЕЗ)) Державної податкової служби за допомогою телекомунікаційних каналів зв'язку (за адресою zvrit@sta.gov.ua).

Платник податків зобов'язаний зберігати другий примірник податкового документа в електронному вигляді. Після завершення цього етапу відкривається функція «Відправити у контролюючий орган» на вкладці «Наступні дії».

Використовуючи цю функцію, платник податків ініціює процедуру відправлення пакету звітів у контролюючий орган.

Від СЕЗ ОДС платники податків отримують три важливих документи, які визначають етапи подання звітності. Перший документ - повідомлення відображає той момент, коли звітність успішно надійшла до системи, що свідчить про її вдале прийняття.

Другий документ - квитанція №1, підтверджує збереження звітності на центральному рівні, надаючи платникам податків впевненість у тому, що їхні фінансові дані належним чином зафіксовані та збережені.

Третій документ - квитанція №2 відображається лише у випадку прийняття податкової декларації з ПДВ. Ця квитанція підтверджує прийняття саме цієї декларації, що надає додаткову важливість та визначає її статус в системі. Таким чином, прийнятою вважається податкова декларація з ПДВ, коли отримана квитанція №2 підтверджує прийняття даного фінансового звіту.

Підводячи підсумок, слід відмітити, що у програмному продукті «М.Е.Дос» та «Вчасно» підпис документів здійснюється тільки Електронним цифровим підписом, а у програмі «1С: Підприємство» тільки мокра печатка та підпис директора. Це повинно бути зроблено обов'язково в оригіналі, якщо документів в оригінальному виді не буде надіслано, то дані операції будуть вважатися недійсними.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

3.1. Організація і методика аналізу розрахунків підприємства з податку на додану вартість

У сучасному господарюванні велике значення приділяється належному обліку, аналізу та контролю розрахунків з бюджетом, пов'язаними з оподаткуванням та внесками. Це виникає з того, що податки стали вирішальним джерелом фінансування державного бюджету України. У зв'язку з цим, велика увага приділяється забезпеченню точності обчислення та своєчасної сплати податків і зборів [48, с. 61].

Правильний облік, аналіз та контроль за розрахунками з бюджетом стали необхідністю у зв'язку із стрімким розвитком економіки та посиленням ролі держави в економічному процесі. Ефективний механізм збору податків визначає не тільки фінансову стабільність країни, але й її можливість здійснювати соціальні та економічні реформи.

Слід наголосити, що держава відіграє активну роль у впровадженні ефективних систем обліку та контролю, спрямованих на уникнення податкових порушень та недоліків у сплаті обов'язкових внесків. Такий підхід є важливою ланкою для забезпечення фінансової стійкості країни та підтримки її розвитку [28, с. 68].

У реалізації системи аналізу розрахунків за податком на додану вартість згідно з ризик-орієнтованою концепцією, керівництво акцентує увагу на зниженні податкових ризиків шляхом забезпечення ключових аспектів. Перш за все, це вимагає наявності достовірної інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, зокрема в сфері податкового планування.

Збереження документів, що підтверджують право на визнання податкового кредиту та декларують виникнення податкового зобов'язання, визнається керівництвом як стратегічно важливий елемент, оскільки ці документи стають необхідною доказовою базою у випадку виникнення судових суперечок.

Досягнення ефективності господарствості стає метою через контроль та аналіз вчасності надходження податкових накладних від контрагентів. Це спрямовано на запобігання неефективного використання ресурсів та законного зменшення суми коштів, що підлягають сплаті в бюджет.

Однак, також важливо, щоб підприємство дотримувалося принципів затвердженої облікової політики, зокрема в частині обліку розрахунків за ПДВ. Це визначає консистентність та стандартизацію обліку, що в свою чергу сприяє зменшенню помилок та ризиків.

Загалом, дотримання вимог Податкового кодексу та інших нормативно-правових актів є основоположним аспектом в аналізі розрахунків за ПДВ. Це забезпечує правомірність та законність фінансових операцій, що впливає на репутацію підприємства та його стійкість у вимогливому податковому середовищі.

У сучасних умовах обліку та оподаткування, аналіз розрахунків з ПДВ стає необхідним етапом фінансового управління підприємством. Цей процес включає три основні напрями, які визначають характер контролю за об'єктом та предметом оподаткування, як це виділено у таблиці 3.1. Такий комплексний підхід до аналізу розрахунків з ПДВ дозволяє підприємствам не лише виявляти потенційні ризики, але й ефективно оптимізувати свою податкову стратегію для досягнення максимальної фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Специфіка аналізу розрахунків за ПДВ визначається рівнем організації системи, що забезпечує податковий контроль. Суб'єкти цього аналізу виступають у різних ролях, враховуючи їхню функціональність та вплив на процеси обліку та оподаткування.

Таблиця 3.1 – Основні напрямки, предмети та об'єкти здійснення аналізу розрахунків за ПДВ

Напрямок	Предмет	Об'єкт
Аналіз правильності формування бази оподаткування ПДВ	Перевірка формування бази оподаткування ПДВ на її достовірність	Операції, які формують базу оподаткування ПДВ
Аналіз правильності нарахування ПДВ (визнання ПЗ та ПК з ПДВ)	Перевірка правильності визнання ПЗ та ПК з ПДВ	Операції, які пов'язані з нарахуванням ПДВ (визнання ПЗ та ПК з ПДВ)
Аналіз своєчасності перерахування ПДВ	Повнота та своєчасність погашення зобов'язань з ПДВ	Операції, які пов'язані з перерахунком ПДВ до бюджету

Джерело: побудовано автором на основі [11]

На стратегічному рівні аналіз розрахунків за ПДВ проводиться вищими керівними органами компанії, які визначають стратегічні підходи до оптимізації податкового тягара та забезпечення відповідності всім законодавчим вимогам. Це включає розробку ефективних стратегій оподаткування та контроль за їхнім впровадженням.

На тактичному рівні аналізу підлягають відділи фінансів та бухгалтерії, які забезпечують точний облік операцій та вчасність розрахунків ПДВ. Вони відповідають за внутрішній контроль, виявлення можливих помилок та удосконалення процесів розрахунків.

Оперативний рівень аналізу облікових записів та документації здійснюється безпосередньо фахівцями з обліку, які відповідають за конкретні фінансові операції та введення даних у систему.

Загальна ефективність аналізу розрахунків за ПДВ визначається чіткістю взаємодії та координацією між цими рівнями, що сприяє надійності та ефективності податкового управління підприємства.

У контексті Державного підприємства «БЛАГОДАТНЕ», основні учасники аналізу розрахунків за ПДВ – це керівник та головний бухгалтер. Ці відповідальні особи несуть повну відповідальність за правильність і достовірність даних, викладених у Декларації з ПДВ, оскільки саме вони мають на собі підпис цього важливого фінансового документа.

На жаль, з практики випливає, що керівник, незважаючи на свою ключову роль, не завжди має достатній рівень обізнаності з нормами податкового законодавства та не завжди приділяє належну увагу стану обліку податкових розрахунків. Часто ці обов'язки покладаються на головного бухгалтера, що може призвести до ситуацій, коли керівник не вивчає деталі обліку, довіряючи їхню повністю головному бухгалтеру.

Функції керівника в аналізі розрахунків за ПДВ переважно охоплюють перевірку операцій з постачання та перерахування коштів, спрямовану на оцінку їхньої доцільності та відповідності законодавству. Такий підхід допомагає визначити законність та доцільність операцій, що впливають на формування бази оподаткування ПДВ.

Для забезпечення ефективного аналізу впроваджується комплекс організаційних документів, які орієнтовані на структуроване та систематичне проведення аналітичних процесів. Цей пакет включає в себе плани та програми аналізу та контролю, які детально визначають кроки та завдання, необхідні для успішного проведення аналізу. Графіки документообороту робочих документів контролера ретельно визначають послідовність та терміни подання документації для аналізу.

Посадові інструкції контролерів є важливим елементом, що визначає ролі та обов'язки кожного учасника процесу аналізу. Штатний розпис визначає кількість та компетенції кожного працівника, що займається аналізом, забезпечуючи ефективний розподіл обов'язків. Цей комплекс документів, який входить до структурованої робочої документації контролю та аналізу, гарантує системність та високу якість здійснення аналітичних процесів в організації.

Для забезпечення ефективного функціонування системи контролю та аналізу ДП «БЛАГОДАТНЕ» необхідно встановити чіткі норми та регламенти для діяльності підрозділів підприємства та окремих фахівців, використовуючи внутрішні розпорядчі документи. З метою систематизації та стандартизації цього процесу, пропонується впровадити Внутрішній стандарт аналізу та контролю розрахунків ПДВ, який визначатиме ключові аспекти цієї діяльності.

У запропонованому Внутрішньому стандарті, табл. 3.2 визначає розділи, які будуть закріплені в документі. Ці розділи охоплюватимуть різні аспекти аналізу та контролю розрахунків ПДВ, забезпечуючи повноту та структурованість внутрішніх процесів. Такий підхід сприятиме не лише систематизації діяльності, але і забезпечить високий рівень якості та консистентності в аналізі та контролі податкових розрахунків ПДВ на підприємстві.

Таблиця 3.2 – Запропоновані розділи Внутрішнього стандарту аналізу та контролю розрахунків з ПДВ на ДП «БЛАГОДАТНЕ»

Розділ	Характеристика
1	2
Загальні положення	Надається чітке трактування базових понять та термінів, оскільки їх розуміння може викликати неоднозначність. Стратегічно важливим є закріплення мети положення, що визначає його основний об'єкт та завдання, які повинні бути досягнуті. Визначаються також сфера його застосування та взаємозв'язок із схожими нормативними документами для уникнення можливих конфліктів чи дублювання положень. Це забезпечує єдність та консистентність в розумінні та застосуванні визначених термінів та концепцій
Основні вимоги до контролю та аналізу нарахуванням та сплатою ПДВ	Встановлюється регулярність проведення контролю та аналізу, визначаючи оптимальний часовий інтервал для забезпечення ефективного моніторингу. Також конкретизується категорія суб'єктів аналізу, чітко визначаючи основних учасників, відповідальних за виконання аналітичних процедур. Специфікуються вимоги до контролерів, включаючи необхідні кваліфікації, навички та відповідальності, що допомагає забезпечити високий стандарт якості в процесі аналізу

Продовження табл. 3.2

1	2
Джерела інформації	Подається вичерпний перелік джерел, з яких можна отримати надійну та достовірну інформацію стосовно нарахування та сплати ПДВ. Зазначаються різноманітні джерела, такі як фінансові звіти підприємства, податкова звітність, первинні документи тощо. Такий деталізований перелік забезпечує повноту та достовірність інформації, що може використовуватися в процесі аналізу та контролю розрахунків ПДВ
Методика здійснення перевірки правильності нарахування та сплати ПДВ	Визначається систематичний підхід до здійснення аналізу нарахування та сплати ПДВ, включаючи деталізоване закріплення методичних аспектів цього процесу. Покладаються основні принципи та методи проведення аналізу, розкриваються послідовні етапи перевірки, що гарантують систематичність та ефективність аналізу. Зазначається використання різних прийомів контролю для досягнення комплексного підходу, що сприяє виявленню можливих невідповідностей та мінімізації ризиків у сфері нарахування та сплати ПДВ
Заключні положення	Визначається порядок оформлення та подання результатів проведеної перевірки нарахування та сплати ПДВ. Установлюються стандартизовані процедури документування, включаючи необхідні форми та відомості для систематизації отриманих результатів
Додатки	Надається додаткова інформація, таблиці, графіки, необхідні для розширення змісту та приклад підведення підсумку за аналізом розрахунків з ПДВ у формі акту або іншого документу

Джерело: власна розробка автора

Отже, стратегія організації та методика аналізу розрахунків з ПДВ на ДП «БЛАГОДАТНЕ» орієнтовані на досягнення кількох важливих цілей. Головною метою є уникнення або мінімізація можливих штрафів та санкцій, які можуть бути застосовані до підприємства, забезпечення збереження майна власника та надання повної, правдивої та об'єктивної інформації щодо стану розрахунків за ПДВ у фінансовій звітності підприємства.

Організація та методика аналізу призначені для створення відповідного організаційного, нормативно-правового, інформаційного та методичного базису для ефективного контролю. Це передбачає розробку чітких процедур, визначення відповідальних осіб, забезпечення відповідності нормативам та створення зручних інструментів для аналізу розрахунків з ПДВ. Такий підхід сприяє оптимізації фінансових процесів та забезпечує високий стандарт контролю в ДП «БЛАГОДАТНЕ».

3.2. Організація і методика податкового контролю розрахунків підприємства з податку на додану вартість

Податковий контроль є важливою системою заходів, яку органи контролю впроваджують для ретельного моніторингу правильності, повноти та своєчасності нарахування та сплати податків і зборів. Крім того, ця система спрямована на виконання вимог законодавства щодо регулювання обігу готівки, здійснення розрахункових та касових операцій, а також дотримання правил патентування, ліцензування та інших аспектів законодавства. Органи контролю відіграють ключову роль у забезпеченні виконання цих нормативів, і на них покладено відповідальність за ефективний нагляд та контроль [10, с. 101].

Податковий контроль виконує 4 основні функції (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Функції податкового контролю

Функція	Характеристика
Облікова	Забезпечення системи обліку платників податків, об'єктів оподаткування, а також належних внесків до бюджетів і цільових державних фондів
Профілактична	Попередження правопорушень
Інформаційна	Інформація, яку надає податковий контроль, виступає як ключовий ресурс для прийняття управлінських рішень
Мобілізуюча	Результати податкового контролю можуть призводити до збільшення обсягу надходжень до бюджетів та цільових державних фондів

Джерело: складено автором на основі [42]

Відповідно до статті 62 Податкового кодексу України визначаються різні методи податкового контролю, а саме:

- систематичний облік платників податків;
- забезпечення інформаційно-аналітичною підтримкою діяльності контролюючих органів;
- проведення перевірок та звірок відповідно до вимог Податкового кодексу, а також контроль за дотриманням законодавства, нагляд за яким покладено на контролюючі органи, у встановленому законами України порядку, що регулює відповідну сферу правовідносин;
- моніторинг операцій, що підлягають контролю, та опитування посадових осіб та/або працівників платника податків відповідно до статті 39 цього Кодексу [27].

Серед органів виконавчої влади, які мають ключове значення у системі податкового контролю, виділяються ті, що забезпечують ефективність у сфері сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Цими органами є Митні органи, Установи Пенсійного фонду України, Установи Фондів соціального страхування України та Податкові органи. Їхня роль полягає в забезпеченні дотримання фінансових зобов'язань громадян і підприємств перед державою. Ці органи є невід'ємною частиною системи фінансового контролю, сприяючи збільшенню ефективності та прозорості податкової системи України [60, с. 13].

Владні структури обладнані повноваженням проведення різноманітних видів перевірок, що охоплюють фактичні, камеральні та документальні (планові та позапланові або виїзні та невиїзні).

У таблиці 3.4 наочно показано предмет, джерела інформації та місце проведення всіх видів перевірок.

У світлі законодавства та регулювань щодо здійснення податкових перевірок важливим етапом є оформлення результатів відповідно до встановлених норм. Відповідно до положень пункту 86.1 Податкового кодексу України, отримані під час різних видів перевірок документальні висновки укладаються у формі акту або довідки.

Таблиця 3.4 – Види податкових перевірок

Вид перевірки	Предмет	Джерело інформації	Місце проведення
Фактична	Розрахункові та касові операції, дотримання трудового та податкового законодавства, облік готівки	Контрольно-звітна та податкова інформація, первинні документи	Фактичне місцезнаходження платника податків
Камеральна	Своєчасність подання податкових накладних та податкових декларацій, виправлення помилок у податкових накладних	Дані ЄДРПН, податкові декларації, дані системи обліку даних реєстраторів розрахункових операцій	Приміщення органу Державної податкової служби
Документальна	Дотримання трудового, валютного та податкового законодавства; своєчасність, повнота та достовірність нарахування сплати податків	Первинні документи, податкові декларації, реєстри бухгалтерського та податкового обліку, статистична, фінансова, податкова та інша звітність	Фактичне місцезнаходження платника податків або приміщення органу Державної податкової служби

Джерело: складено автором на основі [27]

У випадку виявлення порушень під час документальних чи фактичних перевірок складається акт. Цей документ фіксує усі порушення, включаючи ті, які могли призвести до завищення або заниження податкових зобов'язань. З іншого боку, якщо порушень не було виявлено, складається довідка.

У разі камеральних перевірок видавати акти вимагається лише у випадку виявлення порушень під час перевірки. У випадку відсутності порушень, податковий орган не надає відповідного акту. Щодо електронних перевірок, незалежно від виявлення порушень, складається довідка.

Важливо зауважити, що як довідки, так і акти повинні бути оформлені у двох примірниках та підписані посадовими особами, які проводили перевірку. Після цього вони підлягають реєстрації в контролюючому органі та подальшому наданню чи врученню платнику податків. Цей процес допомагає забезпечити відповідність законодавчим вимогам та забезпечити прозорість у проведенні податкових перевірок [27].

Рішенням Державної податкової служби України від 9 червня 2023 року № 446 було затверджено найновішу Методику перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати податку на додану вартість. Цей документ визначає деталізований процес перевірки, який ґрунтується на аналізі податкових декларацій, фінансової, статистичної та іншої звітності. Важливий аспект перевірки полягає в розгляді реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, а також первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку, і пов'язані з нарахуванням і сплатою ПДВ [42].

Цей процес також включає в себе аналіз інформації, одержаної від інших платників податків, а також за результатами ретельних перевірок, що проводяться відповідно до вимог законодавства. Така комплексна перевірка має на меті забезпечити високий рівень достовірності та коректності обліку ПДВ, сприяючи тим самим забезпеченню ефективності податкової системи та відповідності її нормам. Нові стандарти, визначені в цій Методиці, відображають актуальні вимоги податкового законодавства та визначають прозорі та ефективні механізми для здійснення перевірок у сфері податку на додану вартість.

Аналіз податку на додану вартість включає в себе систематичне дослідження трьох ключових напрямів, спрямованих на визначення точності та ефективності податкового процесу:

1. Формування податкових зобов'язань з податку: перший етап перевірки скерований на ретельний аналіз механізмів формування ПЗ з ПДВ. Це включає в себе перевірку коректності розрахунків та відповідність їхніх параметрів вимогам

податкового законодавства. Метою є визначення, чи враховані всі необхідні компоненти та чи відображено податкові зобов'язання належним чином.

2. Формування податкового кредиту: другий напрям перевірки спрямований на ретельний аналіз процесів формування ПК з ПДВ. Це включає перевірку легітимності та відповідність податкових кредитів нормативам законодавства. Дослідження здійснюється для забезпечення відповідності податкових кредитів нарахуванням та операціями платника податку.

3. Повноти декларування: третій етап перевірки фокусується на оцінці повноти декларування ПДВ. Це включає перевірку відповідності декларацій ПЗ і ПК, а також визначення, чи відображено всі необхідні дані та операції відповідно до законодавчих норм [56].

Цей комплексний підхід до перевірки ПДВ спрямований на забезпечення високого стандарту точності, законності та прозорості у відносинах між платниками податку та податковими органами.

Податкова служба розпочинає інспекцію Державного підприємства «БЛАГОДАТНЕ» з перевірки правильності визначення бази оподаткування ПДВ. Це особливо важливо, оскільки саме до цієї бази застосовується відповідна ставка податку, що визначає розмір податкового зобов'язання.

Першим кроком під час ревізії є вивчення наказу про податкову та облікову політику. Далі проводиться аналіз операцій, які здійснені платником, та їх відображення в податковому та бухгалтерському обліку.

Державна податкова служба вважає доцільним для перевірки розглядати первинні документи, які містять дані рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Це є необхідним етапом для визначення відповідності облікових записів та відображення фінансових операцій у визначеному порядку.

Перевірку обчислення податку на додану вартість супроводжують ключові документи, що засвідчують проведення господарських операцій (рис. 3.1).

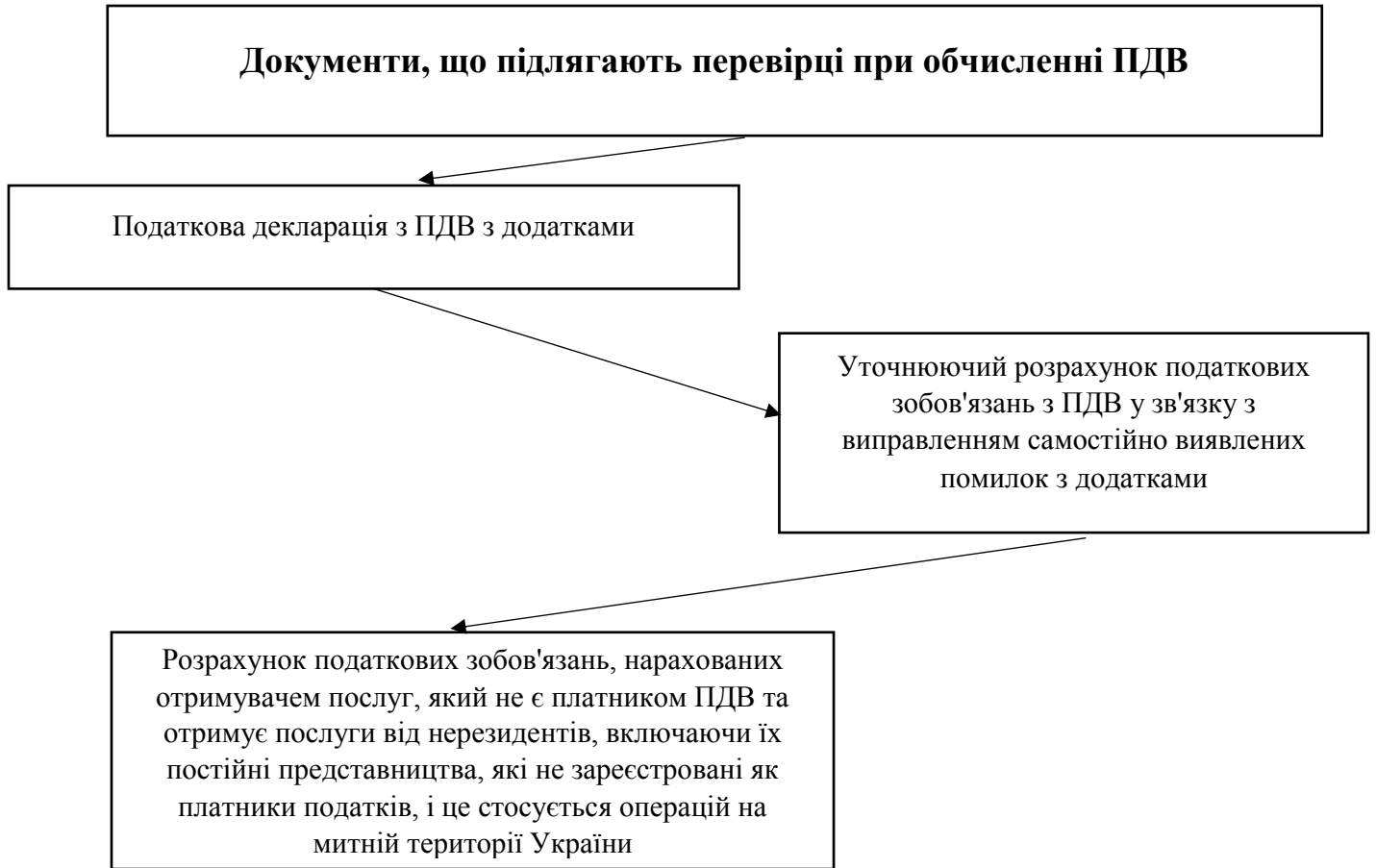


Рисунок 3.1 – Документи, що перевіряються при обчисленні ПДВ

Джерело: складено автором на основі [42]

Під час проведення контрольних заходів податківці аналізують наступні аспекти (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Контрольні заходи ДПС при перевірці ПДВ

Перевірка	Характеристика
1	2
Перевірка податкових зобов'язань	Приділяється увага деталізації податкових зобов'язань, зокрема, ретельний аналіз кореспонденції рахунків у бухобліку доходів. Це дозволяє виявити потенційні ризики та визначити їхні наслідки для фінансового стану підприємства
Ризики ухилення від сплати ПДВ	Встановлюється перелік операцій, які можуть призвести до ухилення від сплати ПДВ

Продовження табл. 3.5

1	2
Повнота відображення податкових зобов'язань	Оцінюється, наскільки повно відображені ПЗ з ПДВ за всіма сумами отриманих коштів за певний податковий період. Це допомагає уникнути потенційних проблем із зобов'язаннями та узгоджувати їх із фактичною діяльністю
Оподаткування з акцентом на собівартість	Звертається увага на повноту бази оподаткування, зокрема, факти перевищення собівартості продукції над чистим доходом від реалізації
Оподаткування ПДВ за окремими операціями	Визначається повнота оподаткування ПДВ за окремими операціями та забезпечення дотримання вимог законодавства
Податкові зобов'язання при пропорційному обліку ПДВ	Належним чином розраховуються ПЗ при пропорційному обліку ПДВ
Реєстрація в ЄРПН	Перевіряється повнота та своєчасність реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних та коригувань до них. Це гарантує точність податкового обліку та забезпечує відповідність законодавчим вимогам

Джерело: складено автором на основі [42]

Таким чином, контрольні заходи Державної податкової служби України при перевірці ПДВ включають аналіз різних аспектів оподаткування. Податкові органи звертають увагу на деталізацію податкових зобов'язань, виявлення ризиків ухилення від сплати ПДВ, оцінку повноти відображення податкових зобов'язань та інші аспекти. Ці заходи спрямовані на забезпечення точності податкового обліку, відповідність законодавчим вимогам та уникнення потенційних проблем з податковими зобов'язаннями.

3.3. Удосконалення аналізу та обліку розрахунків з податку на додану вартість на підприємстві

Податок на додану вартість є одним із основних джерел надходжень до бюджету. З метою оптимізації фінансових процесів та вдосконалення аналізу розрахунків з ПДВ, ДП «БЛАГОДАТНЕ» може впроваджувати нові методи та підходи.

На підприємстві, відповідальність за організацію та проведення аналізу розрахунків за податками покладається на спеціальний суб'єкт контролю. Цей суб'єкт може визначатися в залежності від масштабів підприємства: аудитори чи служба внутрішнього контролю. Для ефективного функціонування внутрішнього контролю його діяльність повинна бути чітко регламентована у Наказі про облікову політику підприємства.

Для отримання достовірної інформації про фінансовий стан та розрахунки з бюджетом, рекомендується проводити внутрішній контроль для кожного виду оподаткування окремо. Це дозволяє забезпечити більш точний аналіз та ефективно виявляти можливі ризики і невідповідності. Так, аналіз розрахунків з бюджетом повинен здійснюватися у частині ПДВ, податку на прибуток, ПДФО.

На досліджуваному підприємстві аналізом розрахунків з ПДВ займається бухгалтер. Але, як ми визначили, підприємство не має чітко регламентованих норм задля здійснення цього аналізу. Так, з метою гарантування високої якості аналізу фінансових розрахунків у контексті бюджету, важливим етапом є вчасне та ретельне планування цього процесу. Інформація, пов'язана з ключовими етапами аналізу та термінами, повинна ретельно відображатися в Плані-графіку аналізу розрахунків з ПДВ, спрямованому на сферу оподаткування та фінансових виплат. Цей документ служитиме не лише стратегічним орієнтиром, але й деталізованим описом процедур, які допомагають забезпечити ефективність та точність фінансового аналізу, сприяючи відповідній обробці податків і платежів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – План-графік аналізу розрахунків з податку на додану вартість

Стадія аналізу розрахунків	Завдання аналізу та контрольні процедури	Термін
Підготовчий етап	Збір та узагальнення фінансових даних	7 днів
Аналіз податкових обов'язків	Перевірка правильності обчислення податків та платежів	8 днів
Перевірка документації	Аналіз наявності та правильності оформлення документів (від первинних документів до звітності та навпаки)	6 днів
Звітність	Підготовка фінального звіту про результати аналізу	5 днів
Аналіз відхилень	Розробка конструктивних пропозицій для виправлення виявлених недоліків та порушень, а також запобігання їх можливому виникненню у майбутньому.	5 днів

Джерело: власна розробка автора

Виявлено, що на ДП «БЛАГОДАТНЕ» використання методу «першої події» у сфері передоплати постачальнику за товари є неефективним, оскільки бухгалтерське проведення за дебетом субрахунку 6418 «Розрахунки за ПДВ» і кредитом 644 «Податковий кредит» призводить до відображення суми ПК. При цьому виникає недоречність використання бухгалтерського проведення за дебетом 644 «Податковий кредит» і кредитом 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», оскільки кредиторська заборгованість не виникає.

За нашим переконанням, розсудливіше та відповідніше буде застосування методу «нарахування» при нарахуванні ПДВ. Відповідно до цього методу, дата фактичного

відвантаження чи отримання ТМЦ визначає дату виникнення ПЗ та ПК з ПДВ. Операції з отримання чи видачі авансу, відповідно, не мають впливу на виникнення податкових зобов'язань та кредиту за ПДВ.

Цей підхід дозволяє забезпечити більшу точність та прозорість у визначенні податкових зобов'язань, а також уникнути непотрібних ускладнень, пов'язаних з операціями з авансами. Нарахування податкових зобов'язань та кредиту лише за фактичне відвантаження чи отримання товарів забезпечить більш ефективний облік податків на додану вартість.

Розглядаючи ситуацію, також розуміємо, що доцільним є спрощення обмежень щодо записів на субрахунках 643 та 644, пов'язаних із отриманими та виданими авансами, ПЗ та ПК із ПДВ. Пропонуємо обмежувати ці записи лише від сум передоплати товарів, які до кінця місяця не відвантажені та не отримані. Такий підхід дозволить виключити з численних записів на субрахунках 643 та 644 всі відомості, пов'язані з обліком кожної часткової передоплати протягом звітного місяця [58, с. 157].

Це спрощення у обліку не потребує ведення будь-яких додаткових облікових реєстрів, що дозволяє ефективно та легко управляти фінансовою діяльністю. Враховуючи лише суми передоплати за невідвантажені та неотримані товари, ми сприяємо оптимізації облікового процесу та забезпеченню більшої ясності у фінансовій звітності.

Але разом з тим, пропонуємо внести необхідні поправки до Податкового кодексу України з метою скасування використання методу «першої події» у системі обліку при нарахуванні ПДВ. Ця ініціатива спрямована на оптимізацію та удосконалення податкового процесу, забезпечуючи більш ефективний механізм обліку податкових зобов'язань.

Введення цих змін передбачає новий підхід до визначення моменту нарахування ПДВ, виключаючи метод «першої події». Замість цього, акцент робиться на більш об'єктивному критерії, такому як фактичне відвантаження товарів чи отримання послуг, які визначають дату виникнення податкових зобов'язань.

Ці зміни мають на меті спростити та уніфікувати процедури обліку, а також забезпечити вищу точність визначення обсягу податкових зобов'язань за рахунок врахування реального обороту товарів і послуг. Такий підхід сприятиме створенню більш прозорого та досконалого податкового середовища для підприємств та споживачів.

Отже, застосування наведених пропозицій на ДП «БЛАГОДАТНЕ» покращить роботу внутрішнього контролю розрахунків з податку на додану вартість. Адже вчасно виявлене і виправлене порушення, дозволить уникнути податкових штрафів та інших неприємностей. Запропоноване організаційно-методичне забезпечення, спростить контрольну функцію бухгалтерського обліку розрахунків з ПДВ на підприємстві.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження в рамках кваліфікаційної роботи систематично вивчено та узагальнено теоретичні основи, а також впроваджено конкретні заходи для удосконалення процесів обліку та аналізу пов'язаного із оподаткуванням на додану вартість. В результаті проведеного аналізу зроблено низку висновків, які наочно відображають досягнення поставлених цілей та вирішення ключових завдань, передбачених метою даного дослідження.

Аналізуючи справляння податку на додану вартість в Україні за 2018-2022 роки, ми виявили, що доходи державного бюджету мали значну частку надходжень саме з ПДВ - близько 40 відсотків кожен рік. Але у 2022 році українська економіка пройшла непередбачувані випробування, адже частка ПДВ у доходах державного бюджету склала лише 26,13% надійшла через вторгнення російської федерації. Повномасштабна агресія призвела до руйнування безлічі підприємств і змусила значну частину населення шукати пристановище за кордоном, уникаючи обстрілів та забезпечуючи собі безпеку. Наступним ефектом стало збільшення економічних труднощів, оскільки велика частина державного бюджету України тепер залежить від фінансової підтримки з-за кордону, зокрема від країн та міжнародних організацій. Такий несподіваний поворот подій став викликом для стійкості та самостійності нашої країни.

Вивчаючи тенденції бюджетного відшкодуванні ПДВ на основі останніх статистичних даних Державної податкової служби, виявилось, що в Україні спостерігається коливання цього показника. У 2019 році відшкодування ПДВ зросло на 13,3%, що свідчить про позитивні тенденції у розвитку економіки. Однак у 2020 році відбувся невеликий спад на 6,1%, ймовірно, обумовлений економічними труднощами, викликаними світовою пандемією. Не менш важливим є те, що в 2021 році відшкодування ПДВ відновило свій ріст, показавши збільшення на 10,4%. Це може вказувати на певну стабільність та адаптацію економіки до нових умов. Така змінна

динаміка наголошує на необхідності систематичного моніторингу цього показника для ефективного фінансового планування та прийняття обґрунтованих урядових рішень.

Аналізуючи економічні показники державного підприємства «БЛАГОДАТНЕ», виявлено, що його фінансовий стан зазнав суттєвих змін протягом останніх трьох років - 2020, 2021 і 2022. У 2022 році компанія стикалася із серйозними фінансовими труднощами, які виявились у від'ємних показниках рентабельності продажів та прибутку від реалізації продукції, а також нульовому рівні оборотності дебіторської заборгованості.

Це викликало неабияке занепокоєння та необхідність у вжитті невідкладних заходів для поліпшення фінансового стану підприємства. У даній роботі надаються конкретні рекомендації, спрямовані на виправлення цих негативних тенденцій. Пропонується ретельно переглянути стратегію управління фінансами, зосередитися на оптимізації виробничих процесів та розвитку ефективних маркетингових стратегій. Також важливим є акцент на вдосконаленні системи контролю за дебіторською заборгованістю та зменшенні фінансового ризику. Ці заходи мають на меті відновлення фінансової стійкості підприємства «БЛАГОДАТНЕ» та його подальший успішний розвиток у складних економічних умовах.

Під час аналізу системи документального забезпечення розрахунків податку на додану вартість у ДП «БЛАГОДАТНЕ», ми докладно розглянули рух документів та визначили графік документообігу, пов'язаного із обліком ПДВ. Виокремили основні документи, які використовуються в процесі роботи з ПДВ, такі як видаткові накладні, податкові декларації, акти виконаних робіт та рахунки-фактури. Окрім цього, детально проаналізували податкову накладну, зазначили її обов'язкові реквізити, правила заповнення та внутрішню систему обігу на підприємстві «БЛАГОДАТНЕ».

Особливу увагу приділили питанню автоматизації обліку розрахунків з ПДВ. Зазначено, що підприємство використовує два програмні продукти для цієї мети - М.Е.ДОС. і 1С: Бухгалтерія 8.3, а також інтегрує систему електронного документообігу за допомогою сервісу «Вчасно». Ця різноманітність у використанні програмного

забезпечення вказує на бажання оптимізувати та раціоналізувати процеси обліку, а також на готовність до впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності в роботі з податком на додану вартість.

З метою забезпечення максимально ефективною системою контролю та аналізу у ДП «БЛАГОДАТНЕ» внесено пропозиції щодо вдосконалення розділів Внутрішнього стандарту аналізу та контролю розрахунків з ПДВ. Передусім, це спрямовано на уникнення або мінімізацію можливих фінансових штрафів та санкцій, які можуть вплинути на підприємство. Основна мета полягає в забезпеченні збереження майна власника та забезпеченні повної, точної та об'єктивної інформації щодо стану розрахунків за ПДВ у фінансовій звітності компанії.

Під час аналізу податкового контролю визначено функції податкового контролю, різні види податкових перевірок, а також перелік документів, які піддаються перевірці при розрахунку ПДВ. Важливим етапом є розгляд контрольних заходів Державної податкової служби під час проведення перевірок.

Важливо зауважити, що аналіз розрахунків з ПДВ на підприємстві виконується бухгалтером, хоча наразі відсутні чітко визначені норми для цього процесу. У зв'язку з цим був розроблений план-графік аналізу розрахунків з податку на додану вартість з метою забезпечення високої якості аналізу фінансових розрахунків у контексті бюджету. Додатково був запропонований метод «нарахування» при обчисленні ПДВ. Разом з цим, пропонується внести необхідні поправки до Податкового кодексу України з метою виправлення використання методу «першої події» у системі обліку при нарахуванні ПДВ. Ця ініціатива спрямована на вдосконалення та оптимізацію податкового процесу, забезпечуючи більш ефективний механізм обліку податкових зобов'язань.

Отже, результати дослідження свідчать про важливість ретельної організації обліку та систематичного контролю за податковими зобов'язаннями для ефективного фінансового управління підприємством. Розроблені методи та рекомендації можуть

бути використані в практиці для удосконалення на підприємстві аналізу та обліку розрахунків з податку на додану вартість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (Редакція станом на 13.09.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 08.10.2023).
2. Василик О. О. Відображення сум ПДВ у фінансовій звітності // *Фінанси України*. 2014. № 6. С. 103-105.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV (Редакція станом на 08.10.2020) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 08.10.2023).
4. Державний бюджет // Міністерство фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення: 18.09.2023).
5. Державний фінансовий контроль [Електронний ресурс] : навчальний посібник у схемах і таблицях / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко, Є. В. Дейнеко, Д. В. Калінкін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 275 с. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/2019-Dikan-Derzhavnyu-finansovyy-kontrol.pdf (дата звернення: 30.09.2023).
6. Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету: Постанова КМУ від 16.02.2011 № 106 (Редакція станом на 08.09.2023) // База даних «Законодавство України» / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.09.2023).
7. Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість: Постанова від 16.10.2014 № 569 (Редакція станом на 27.06.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.09.2023).
8. Електронна звітність // Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/elektronna-zvitnist/> (дата звернення: 10.10.2023).

9. Електронний документообіг в Україні / Система електронного документообігу «Вчасно» . URL: <https://vchasno.ua/> (дата звернення 29.10.2023).
10. Зайцев О. В. Податковий менеджмент : підручник. Суми : Сумський державний університет, 2017. 412 с.
11. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2021. 336 с.
12. Інформація про обсяги відшкодування податку на додану вартість з державного бюджету // Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/vidshkoduvannya-pdchv/informatsiya-pro-obsyagi-vidshkoduvannya/> (дата звернення: 17.09.2023).
13. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Редакція станом на 01.01.2020) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.09.2023).
14. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
15. Кузьома В.В. Формування облікової політики підприємства в сучасних умовах господарювання // *Ефективна економіка*. 2014. № 10
16. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2018. 373 с.
17. Макроекономічний аналіз : навчальний посібник / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, М. А. Мащенко та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 275 с.
18. Масіна, Л. О., Гусєв, А. О. Облік податку на додану вартість на підприємстві: поточний стан та шляхи реформування. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. № 48. С. 169–183.
19. Мороз Е. Г. Податковий менеджмент : навч. посібник. [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2020. 412 с.

20. Новосельська Л.І. Методичні аспекти організації податкового обліку // *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України*. 2018. С. 274-279

21. Нормативно-правові акти // Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/podatok-na-dodanu-vartist/normativno-pravovi-akti/> (дата звернення: 16.09.2023).

22. Облік і звітність в оподаткуванні: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / М.Т. Теловата, В.П. Пантелєєв, К.В. Безверхий, О.О. Григорєвська, С.І. Ковач, О.А. Юрченко. К.: НАСОА. 2019. 506 с.

23. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ від 09.12.2011 №1591 (Редакція станом на 09.12.2011) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 20.09.2023).

24. Податкова система [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Ю. Б. Іванов, В. Ф. Тищенко, О. Є. Найдєнко та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 408 с.

25. Податкова система: Навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.; за ред. В.Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.

26. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.

27. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція станом на 03.09.2023) // Відомості Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 04.09.2023).

28. Податковий менеджмент: навчальний посібник / А. В. Жаворонок, К. С. Шапошников, І. Я. Ткачук. Одеса: Причорноморський науководослідний інститут економіки та інновацій, 2022. 220 с.

29. Подолянчук О.А. Облікове забезпечення розрахунків з податку на додану вартість // *Ефективна економіка*. 2020. № 2

30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» : Наказ від 28.05.1999 № 137 (Редакція станом на 10.08.2021) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

31. Пономарьова Т. В., Клочан В. Р. Аналіз справляння податку на додану вартість в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення // *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023.

32. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII (Редакція станом на 01.01.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

33. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція станом на 10.08.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.09.2023).

34. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України. Наказ від 28.12.2022 № 463 (Редакція станом на 01.04.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0060-23#n4> (дата звернення: 15.09.2023).

35. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Наказ від 30.06.2023 № 3219-IX (Редакція станом на 30.06.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text> (дата звернення: 06.09.2023).

36. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України: Наказ від

13.12.2022 № 2836-XI (Редакція станом на 13.12.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2836-20#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

37. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування: Закон України від 21.06.2022 № 2325-IX (Редакція станом на 21.06.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

38. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо відновлення обмеження перебування грального бізнесу на спрощеній системі оподаткування: Наказ від 12.01.2023 № № 2876-IX (Редакція станом на 12.01.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2876-20#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

39. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 21.09.2022 № 2618-IX (Редакція станом на 21.09.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-20#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

40. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція від 30.11.1999 №291 (Редакція станом на 29.07.2022) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 20.09.2023).

41. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість: Інструкція від 01.07.1997 №141 (Втрата чинності від 09.08.2019) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-97#Text> (дата звернення 20.09.2023).

42. Про затвердження Методики проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати податку на додану вартість: Наказ від 09.06.2023 № 446 (Редакція станом на 09.06.2023) // База даних «Законодавство України» / Державна податкова служба України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0446912-23#Text> (дата звернення 29.09.2023).

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 р. №73 (Редакція станом на 17.02.2023) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 20.09.2023).

44. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ від 31.01. 2000 р. (Редакція станом на 03.11.2020) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 20.09.2023).

45. Про затвердження переліку товарів (у тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, операції з ввезення яких на митну територію України та/або операції з постачання яких на митній території України звільняються від оподаткування податком на додану вартість та які звільняються від сплати ввізного мита : Постанова від 20.03.2020 № 224 (Припинення дії від 01.07.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.09.2023).

46. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ від 30.11.1999 №291 (Редакція станом на 29.07.2022) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 20.09.2023).

47. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість: Наказ від 28.01.2016 №21. (Редакція станом на 01.04.2023) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16#Text> (дата звернення 25.09.2023).

48. Самусевич Я. В., Височина А. В.. Податкове планування та основи податкової оптимізації : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021. 344 с.

49. Скрипник С.В., Франчук І.Б., Шепель І.В. Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 39-45.

50. Сльозко Т.М., Мазіна О.І. Організація обліку : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : КНТЕУ, 2014. 368 с.

51. Становлення та розвиток податкової системи України: монографія / М. Г. Волощук, І. І. Матьола, Т. О. Карабін, О. В. Білаш. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. 172 с.

52. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТУ, 2022. 324 с.

53. Указ Президента України «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» №227/2023 від 15 квітня 2023 р. / Офіційний сайт Президента України // Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/2272023-46525> (дата звернення: 01.11.2023).

54. Указ Президента України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» № 133 від 28. 04.2017 р. / Офіційний сайт Президента України // Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850> (дата звернення: 01.11.2023).

55. Фінансова звітність ДП «БЛАГОДАТНЕ» / Сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських

захопленнь та контролю контрагентів. URL: <https://opendatabot.ua/c/22994509> (дата звернення 29.09.2023).

56. Фоміна Т. В., Пугаченко О. Б. Організація і методика податкових перевірок: навчальний посібник. Дніпро : Середняк Т. К., 2020. 292 с.

57. Ходикіна А.А, Бурковська А.В. Актуальні тенденції обліку розрахунків з податку на додану вартість // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №8. с. 1196-1199

58. Шот А., Платонова Ю. Проблеми та напрями вдосконалення обліку розрахунків за податком на додану вартість на підприємствах України // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. №2. с. 151-160

59. Юрченко О. А., Закревська О. Ю. Формування податкової декларації з ПДВ із використанням програмного продукту М.Е.doc. *Економіка та держава*. 2022. №8. С.77 – 83.

60. Янчева Л.М., Наумова Т.А., Нестеренко І.В., Акімова Н.С. Навчальний посібник з дисципліни «Податковий контроль» для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» - Електр. видання, 2021. 243 с. URL : https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/11557/1/podatkovyy_kontrol_NP_2021.pdf (дата звернення: 15.10.2023).

61. Bilash O., Karabin T. Taxation of Religious Organizations in Ukraine. *KOSCIOL I PRAWO*. 2020. Vol. 9 (22). Issue: 1. P. 75

62. Ernst & Young Tax Guide 2022. Electronic resource. Access mode: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/tax/tax-pdfs/ey-2022-wctg-web.pdf?download

ДОДАТКИ